

**JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH**

**EKONOMICKÁ FAKULTA
KATEDRA EKONOMIKY**

Studijní program: N6208 Ekonomika a management

Studijní obor: Účetnictví a finanční řízení podniku

Zaměstnávání cizinců ve vybraném regionu

Vedoucí diplomové práce:

Ing. Tomáš Volek, Ph.D.

Autor:

Bc. Dana Janoušková

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUĎEJOVICÍCH

Ekonomická fakulta

Katedra ekonomiky

Akademický rok: 2008/2009

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Dana JANOUŠKOVÁ**

Studijní program: **N6208 Ekonomika a management**

Studijní obor: **Účetnictví a finanční řízení podniku**

Název tématu: **Zaměstnávání cizinců ve vybraném regionu**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl práce:

Zmapovat vývoj počtu cizinců na trhu práce ve vybraném regionu a zhodnotit jejich vliv na ekonomickou výkonnost regionu

Metodický postup:

Podmínky zaměstnávání cizinců v České republice

Pozitiva a negativa zaměstnávání cizinců v ČR

Nelegální migrace

Vývoj počtu cizinců na trhu práce ve vybraném regionu

Zhodnocení působení vlivu cizinců na ekonomickou výkonnost zvoleného regionu

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy: 40 - 50 stran

Forma zpracování diplomové práce: tištěná

Seznam odborné literatury:

Kotýnková, M.: Trh práce na přelomu tisíciletí. Oeconomica, Praha, 2006.

Jírová, H.: Trh práce a politika zaměstnanosti, Vysoká škola ekonomická Praha, 1999.

Němec, O.: Lidské zdroje na trhu práce, Vysoká škola ekonomická Praha, 2002.

Leitmanová, I.: Trh práce EU a ČR: Stav a vývoj, České Budějovice, 1999.

Jírová, H.: Deformace na českém trhu práce, Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, Praha, 2002.

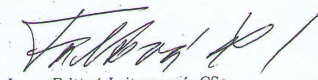
Vedoucí diplomové práce: Ing. Tomáš Volek, Ph.D.
Katedra ekonomiky

Datum zadání diplomové práce: 24. března 2009

Termín odevzdání diplomové práce: 15. dubna 2010

1.2
prof. Ing. Magdalena Hrabánková, CSc.
děkanka

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
EKONOMICKÁ ŠKOLA
Studentská 13 (1)
370 05 České Budějovice

doc. Ing. Ivana Faltová Leitmanová, CSc.
vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 24. března 2009

Prohlašuji, že diplomovou práci na téma „Zaměstnávání cizinců ve vybraném regionu“ jsem vypracovala samostatně na základě vlastních zjištění a materiálů, které uvádím v seznamu literatury.

V Českých Budějovicích dne:

Podpis:

Děkuji panu Ing. Tomáši Volkovi, Ph.D. za podnětné rady a odborný dohled při vypracování mé diplomové práce. Dále děkuji Tomáši Moravcovi, DiS. z Úřadu práce Plzeň-město za poskytnuté materiály a cenné rady.

1. Úvod	1
2. Literární přehled.....	3
2.1 Historie, současnost a možný budoucí vývoj migrace	3
2.2 Trh práce	5
2.2.1 Nabídka práce	5
2.2.2 Poptávka po práci.....	6
2.2.3 Rovnováha na trhu práce	7
2.2.4 Nezaměstnanost	8
2.3 Migrace	9
2.3.1 Migranti.....	9
2.3.2 Migrační politika.....	9
2.3.3 Mezinárodní migrace pracovní síly	10
2.3.4 Specifické formy mezinárodní migrace	10
2.3.5 Občané EU/EHP a Švýcarska	11
2.4 Vstup a pobyt cizinců.....	12
2.4.1 Pobyt cizinců.....	12
2.4.2 Kategorie cizinců	13
2.4.3 Nelegální práce	14
2.5 Zaměstnávání cizinců	15
2.5.1 Zaměstnanost cizinců v postavení zaměstnanců.....	16
2.5.2 Zaměstnanost cizinců s živnostenským oprávněním	17
2.5.3 Zelené, modré karty	18
2.5.4 Vznik a působení zprostředkovatelských agentur.....	19
2.5.5 Finanční krize.....	22
2.6 Ekonomické důsledky přistěhovalectví.....	23
2.6.1 Mezinárodní migrace práce.....	23
2.6.2 Pozitivní a negativní důsledky mezinárodní migrace	25
3. Cíl a metodika diplomové práce	26
4. Praktická část.....	27
4.1 Česká republika	27
4.1.1 Vliv cizinců na vývoj obyvatelstva.....	29
4.1.2 Vývoj počtu cizinců dle pobytu	30
4.1.3 Cizinci dle občanství a věkové struktury	31
4.1.4 Vývoj zaměstnanosti cizinců	32
4.1.5 Cizinci evidovaní na úřadech práce	33
4.1.6 Cizinci evidovaní na živnostenských úřadech	34
4.1.7 Zaměstnanost cizinců dle klasifikace OKEČ a KZAM	35
4.1.8 Nelegální migrace	37
4.1.9 Agentury práce, zelené karty	38

4.2	Plzeňský kraj	39
4.2.1	Vývoj počtu obyvatel	41
4.2.2	Vývoj počtu cizinců	42
4.2.3	Vývoj počtu cizinců dle pobytu	43
4.2.4	Cizinci dle občanství.....	44
4.2.5	Demografický vývoj cizinců a obyvatelstva.....	45
4.2.6	Vývoj zaměstnanosti cizinců	46
4.2.7	Vývoj zaměstnanosti cizinců v pozici zaměstnanců.....	47
4.2.8	Zaměstnanecká aktivita cizinců	48
4.2.9	Vývoj zaměstnaných cizinců	49
4.2.10	Cizinci evidovaní na úřadech práce	50
4.2.11	Nejvyšší dosažené vzdělání zaměstnaných cizinců	52
4.2.12	Věková struktura zaměstnaných cizinců.....	53
4.2.13	Vývoj zaměstnanosti cizinců v pozici podnikatelů.....	54
4.2.14	Podnikatelská aktivita cizinců.....	55
4.2.15	Cizinci evidovaní na živnostenských úřadech	56
4.2.16	Zaměstnanost cizinců podle klasifikace OKEČ.....	57
4.2.17	Zaměstnanost cizinců podle klasifikace KZAM.....	58
4.2.18	Finanční krize.....	59
4.2.19	Význam cizinců v kraji na ekonomiku	60
5.	Závěr	61
6.	Seznam zákonů, obrázků, grafů, tabulek a příloh.....	65
7.	Seznam použité literatury	67

Zaměstnávání cizinců ve vybraném regionu

Foreigner employment in the selected region

Abstrakt

Práce je zaměřena na cizince působící na českém trhu práce, jak v postavení zaměstnanců, tak v postavení podnikatelů. Hodnotí Českou republiku a Plzeňský kraj.

Teoretická část se zabývá nabídkou a poptávkou po práci, migrací, vstupem a pobytem cizinců na území ČR, jejich zaměstnáváním a ekonomickými důsledky přistěhovalectví .

Praktická část se zabývá vývojem počtu cizinců, věkovou strukturou, vlivem cizinců na demografickou strukturu obyvatelstva ČR a vývojem počtu zaměstnaných a podnikajících cizinců.

Do roku 2008 byl vliv cizinců na ekonomickou aktivitu ČR poměrně značný. Vlivem ekonomické krize však došlo k velkému propouštění cizinců, čímž se snížila jejich ekonomická aktivita.

Klíčová slova: cizinci, migrace, trh práce, zaměstnanost, Plzeňský kraj

Abstract

The thesis is focused foreigners on the Czech labour market activity as both employees and entrepreneurs. It evaluates Czech Republic as a whole and Pilsner region.

Theoretical part focuses on the supply and demand on the labour market, migration, arrival and residence of foreigners, their employment and economical impacts of the immigration.

The practical part focuses on the development of foreigners' numbers in Czech Republic, their age structure, their influence on demographical structure of Czech Republic citizens and development in the numbers of employed and entrepreneuring foreigners.

Until 2008, the impact of foreigners on Czech economy was quite considerable. However, due to the economical recession, many foreigners were laid off, which lead to decrease in their economical activity.

Key Words: foreigners, migration, labour market, employment, Pilsner region

1. Úvod

Evropa stárne. Tato nepříznivá demografická situace se v celé vyspělé západní Evropě, včetně České republiky, projevuje stále intenzivněji se všemi svými negativními dopady. Dochází ke stále většímu snižování porodnosti. Toto je trend celé Evropy a to i vzhledem ke snaze mnoha států EU sociální politikou podporovat mladé rodiny.

Stárnutí populace zatěžuje státní rozpočet zvýšenými výdaji na starobní důchody a na lékařskou péči. Stát by se měl snažit podporovat porodnost, vždyť je to i v jeho zájmu, protože zůstane-li situace po několik let až desítek let stejná, dojde k zestárnutí evropské populace do takové míry, že již nebude „cesty zpět“ a ekonomickou a sociální sféru „zachránit“ jen přistěhovalci.

Příkladem může být Německo. Zde došlo k přílivu mnoha tisíc lidí z Turecka a zemí bývalého Sovětského svazu, zejména z Ruska. Toto však nemělo pouze příznivé ekonomické dopady v podobě nové levné pracovní síly a tím oživení určitých oblastí ekonomiky, ale docházelo a dochází i k negativním dopadům v podobě rasových a sociálních nepokojů vlivem střetnutí několika odlišných kultur. Toto se děje zejména ve velkých městských aglomeracích. Zvýšila se samozřejmě i kriminalita.

Není tomu jen již ve zmiňovaném Německu, ale i v celé západní Evropě, v zemích „původní patnáctky“, ale i v zemích nově přistoupivších. Přistěhovalci jsou najímáni převážně na nekvalifikované a podřadné práce za minimální mzdu, které nejsou pro „domácí“ obyvatelstvo zajímavé. Jsou známy případy po celé Evropě, kdy je s cizinci zacházeno minimálně podřadně. Příkladem mohou být dělníci z Polska, Rumunska a i z Čech, kteří do zemí „původní patnáctky“ přijíždějí za výdělkem a mnohdy končí na ulici, jelikož se stali terčem podvodníků, kteří využili jejich neznalosti jazyka a zákonů. Není tomu vždy ale tak. Dochází také k tzv. „odlivu mozků“, kdy kvalifikovaní a proškolení lidé odcházejí za lepším výdělkem do zahraničí. Je tomu tak samozřejmě i v České republice. Nejznámější příklad je znám asi ze zdravotnictví, kdy české zdravotní sestry nejčastěji odchází do Německa nebo do Velké Británie.

Během několika posledních let dochází k nárůstu počtu cizinců na našem území. Od roku 1993, kdy počet cizinců na našem území činil přibližně 78 tisíc, došlo k nárůstu na 438 tisíc cizinců v roce 2008. Toto jsou pouze cizinci s trvalými a dlouhodobými pobyty nad 90 dní.

Cizinci v ČR podnikají, zakládají rodiny, pracují, jsou ve všech směrech ekonomicky aktivní. Mnozí z cizinců sice posílají značnou část svého výdělku do země svého původu, ale přeci jen část zde vydělaných peněz zůstává v ČR.

Cizinci mají nejen pozitivní vliv na demografickou situaci, ale jsou s nimi spjaté i negativní vlivy. Ať je to kriminalita v podobě krádeží či drogových deliktů nebo vlivem ekonomické krize zásadní problém se ztrátou pracovních možností. Propuštěním ze zaměstnání ztratili někteří cizinci možnost legálně pobývat na území ČR a jejich činnost se přesunula buď do oblasti šedé ekonomiky a kriminální činnosti, jako je např. pěstování marihuany vietnamskými obchodníky, nebo neúměrně zatížili státní rozpočet deportováním do své původní země. V ČR proběhl i unikátní projekt, kdy se cizinci dobrovolně vraceli domů. Byla zde totiž obava z rostoucí kriminality. Český stát těmto cizincům zaplatil letenku do vlasti a finanční náhradu, která činila až 500 euro. Tento program byl ukončen v prosinci 2009 a využilo ho přes 2000 osob.

Vezmeme-li v úvahu pozitivní i negativní dopady pobytu cizinců na území ČR, zhodnotíme-li jejich dopad na ekonomiku, dojdeme k různým závěrům. Co autor, to jiný závěr. Vezmeme-li v úvahu demografický vývoj počtu obyvatel za několik desítek let zpět a to nejenom v ČR, ale v celé západní Evropě a můžeme i za oceánem, v USA a Kanadě, nemůžeme dojít k jinému závěru, než že „vyspělý“ svět potřebuje přistěhovalce. Musí se ale stanovit jasná pravidla pobytu cizinců v jejich nových domovinách a musí být zajištěn funkční systém zpětné vazby mezi cizincem a státem, aby nedocházelo ke zbytečným nedorozuměním.

2. Literární přehled

2.1 Historie, současnost a možný budoucí vývoj migrace

Migrační a integrační politiku České republiky Pořízková (2008) rozděluje na tři období: 1993-1996, 1997-1999 a od roku 1999 až po současnost.

První fáze (1993-1996) se vyznačovala liberálním přístupem k příchodu cizinců, avšak jejich zaměstnanost byla již regulována prostřednictvím pracovních povolení.

Cizinci žádající o povolení k zaměstnání byli většinou najímáni na pracovní místa odmítaná domácími uchazeči (Horáková, 2008).

Politika v oblasti zaměstnávání cizinců se tak zaměřovala především na vyplňování dočasného nedostatku pracovních sil v určitých segmentech trhu práce. Zaměstnávání cizinců bylo jednodušší také díky nízké míře nezaměstnanosti v tomto období. Zahraniční zaměstnanost měla převážně dočasný charakter, a proto se v té době neseťkáváme ani s výraznějšími snahami o integraci cizinců na trhu práce.

Pro druhé období (1997-1999), období restrikce, je charakteristická celá řada opatření zpřísňujících podmínky pobytu a zaměstnání na území ČR (Pořízková, 2008).

Baršová a Barša (2005) tento obrat podmiňují rostoucí nezaměstnaností a snahou vyhovět přístupovým požadavkům EU.

Jedním z opatření bylo uzavření dohody mezi vládou České republiky a Ukrajinou v únoru 1997. Tato dohoda stanovovala roční kvóty pro zaměstnávání Ukrajinců na základě pracovního povolení.

Poslední období (1999-současnost) je obdobím kontrolované a řízené migrace. Tato fáze je charakteristická koncepčním přístupem k řešení otázek spojených s pobytem cizinců na území státu a jejich ekonomickými aktivitami. V roce 1999 a 2000 byla schválena Zásada koncepce integrace cizinců na území České republiky, což lze považovat za počátek migrační a integrační politiky ČR. Pro toto období je charakteristická výrazná legislativní činnost v oblasti vymezení podmínek vstupu, pobytu, setrvání a výkonu ekonomické činnosti cizinců. V roce 2003 Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR zahájilo projekt aktivního výběru kvalifikovaných zahraničních pracovníků, čímž začala být podporována trvalá pracovní migrace, jejíž snahou je získat kvalifikované pracovníky, kteří mají zájem se na území ČR i se svými rodinami usadit.

Po vstupu ČR do Evropské unie vzrostl počet zemí, jejichž občané nemusí mít pracovní povolení (platí jen ohlašovací povinnost). Prohlubující se integrace ČR do struktur globální ekonomiky s sebou přinesla přesun většího počtu poboček zahraničních nadnárodních firem a podnítila další příliv zahraničních dělníků, ale i vysoce kvalifikovaných pracovníků, tj. manažerů, techniků a specialistů (Hofírek, Nekorjak, 2008).

Současná světová ekonomická recese snížila poptávku po nízko kvalifikované pracovní síle ze třetích zemí. Zahraniční pracovníci najímaní prostřednictvím pracovních agentur jsou jako první propouštěni z výroby. Pracovní agentury (stejně jako jiní zaměstnavatelé) neodpovídají za to, že dočasně najatí cizinci skutečně odejdou, ztratí-li své zaměstnání. Je možné, že se přesunou do šedé ekonomiky a rozšíří okruh nelegálně zaměstnávaných cizinců (Horáková, 2008).

Foltýn (2003) odhaduje, že v dnešních zemích Evropské unie má být v roce 2050 na 154 mil. lidí v produktivním věku, zatímco před pěti lety to bylo 169 mil. Úbytek pracovních sil postihne podle údajů statistického úřadu Eurostat všechny evropské regiony. Je třeba se postarat, aby starší lidé působili v ekonomice déle. Další možností je reforma penzijního systému a liberálnější imigrační politika. Jedním ze způsobů, jak zvýšit počet aktivního obyvatelstva, je přivést do Evropy dynamickou a kvalifikovanou mládež zvenčí.

Epping (2004) k tomuto dodává, že má-li se v Evropské unii od současnosti do roku 2050 udržet stejný počet obyvatel v produktivním věku, vyžádá si to více než milion přistěhovalců ročně.

Evropská unie stojí před problémem odlivu mozků. Přední vědecké a inženýrské kapacity hledají své pracovní uplatnění mimo evropský prostor, především ve Spojených státech, Kanadě, Austrálii a jiných zaoceánských státech. Výsledkem toho je technologické zaostávání Evropy především za USA a Japonskem. Třebaže v relativním vyjádření vychovává EU více absolventů vysokých škol s doktorskými tituly než USA, disponuje menším podílem vědců v populaci – EU 5,36 vědců na 1 000 pracujících obyvatel, USA 8,66, Japonsko dokonce 9,72 vědců na pracovní sílu. K dosažení ambiciózního cíle 3% podílu investic do výzkumu a vývoje na celkovém HDP bude EU potřebovat dalších 700 000 vědeckých kapacit (Vavrečková a kol., 2006).

2.2 Trh práce

Trh práce má určité znaky podobné trhu statků a služeb, avšak v určitém ohledu se od něho významně liší. Práce nemá stejnou povahu jako jiná zboží. Její specifčnost je dána tím, že ji vykonávají lidé, s nimiž je neoddělitelně spjatá. Lidé se odlišují od ostatních výrobních faktorů, protože jsou nadaní vůlí a myšlením a mají svá práva.

Trh práce je možné definovat jako místo, kde se střetává nabídka práce (tzn. kde lidé nabízejí svou práci, ucházejí se o práci) s poptávkou po práci (tzn. kde firmy, vláda, domácnosti nabízejí zaměstnání). Nástrojem sladění nabídky práce a poptávky po práci je cena práce – mzda (Jírová, 1999).

2.2.1 Nabídka práce

Co znamená rozhodování mezi prací a „neprací“? Práce přináší člověku mzdu, ale co mu přináší „nepráce“? Když člověk nepracuje, má volný čas. Člověk se tedy rozhoduje mezi prací a volným časem.

Působí dva protichůdné efekty:

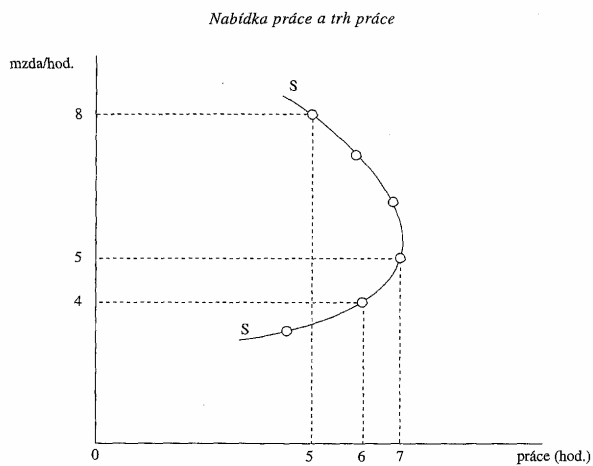
Substituční efekt zvýšení mzdy – růst mezd motivuje člověka k tomu, aby si kupoval méně volného času, tedy aby nabízel více práce.

Důchodový efekt zvýšení mzdy – růst mzdy motivuje člověka k tomu, aby si kupoval více volného času, tedy aby nabízel méně práce.

Pokud převládá substituční efekt, bude člověk na zvýšení své mzdy reagovat nabízením více práce. Pokud však převládne důchodový efekt, bude člověk při zvýšení mzdy nabízet méně práce.

Substituční efekt převládá při nižších mzdách, zatímco při vysokých mzdách začíná převládat důchodový efekt. Proto má typická křivka nabídky práce ten průběh, jaký vidíme na obrázku. S růstem mzdy nabízené množství práce nejprve roste a posléze s dalším růstem mzdy klesá (Holman, 2005).

Obrázek č. 1: Nabídka práce

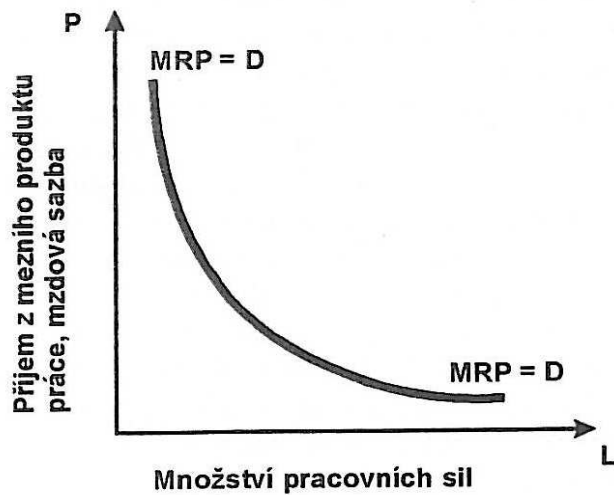

Zdroj: Holman R., *Ekonomie*, 4. aktualizované vydání

2.2.2 Poptávka po práci

Poptávka po práci je „odvozenou poptávkou“, která závisí na poptávce spotřebitelů po finálních statcích, které se pomocí práce vyrábí, a která závisí na omezeních, v nichž nebo s nimiž firma pracuje.

Obrázek č. 2: Křivka poptávky po práci

Zdroj: Jírová, 1999

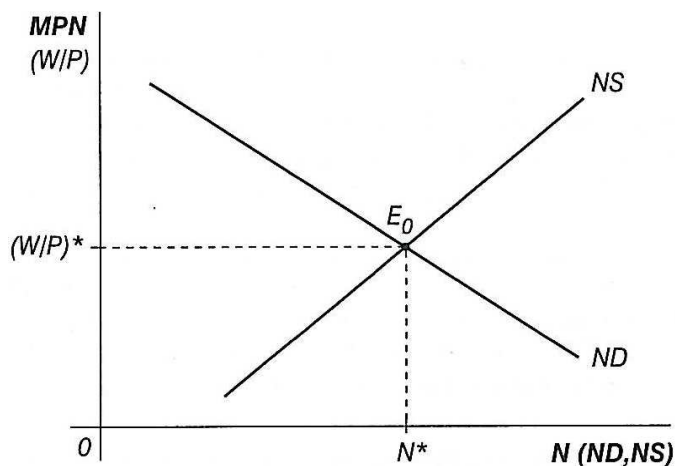
Firma nacházející se v rovnováze a zároveň maximalizující zisk zaměstnává pracovníky až po bod, kdy příjem z mezního produktu práce je právě roven mezním nákladům na práci. Mezní produkt práce lze definovat jako dodatečný výstup, jenž je výsledkem zaměstnávání jedné dodatečné jednotky pracovní síly, přičemž všechny ostatní vstupy jsou konstantní. Podle zákona klesajících výnosů (klesajícího mezního produktu) přináší každá další jednotka vstupu práce menší a menší množství výstupu, tj. její mezní produkt klesá. Příjem z mezního produktu práce představuje dodatečný příjem, který firma získává zaměstnáním dodatečné jednotky práce, přičemž všechny ostatní vstupy zůstávají konstantní. Je definován jako mezní produkt práce vynásobený mezním příjmem získaným prodejem dodatečné jednotky výstupu. Má klesající tendenci. Mezní náklady práce je částka, o kterou vzrostou celkové náklady dané firmy, aby tato firma získala dodatečnou jednotku práce. Představují cenu práce, teda mzdovou sazbu.

Firma tedy zvyšuje či snižuje poptávku po práci až do okamžiku, kdy se příjem z mezního produktu práce vyrovná mzdové sazbě. Poptávka po práci je tedy závislá na vyšší mzdové sazbě a je určena příjmem z menšího produktu práce (Jírová, 1999).

2.2.3 Rovnováha na trhu práce

Rovnováha na trhu práce nastává, když se agregátní nabídka rovná agregátní poptávce po práci, tj. v průsečíku křivek ND a NS. Křivka agregátní poptávky po práci klesá zleva doprava, což vyjadřuje již analyzovaný fakt, že s poklesem reálné mzdy firmy poptávají větší množství práce. Množství nabízené práce zobrazuje pozitivně skloněná křivka agregátní nabídky práce (NS) a vyjadřuje skutečnost, že s růstem reálné mzdy roste množství nabízené práce. Křivky agregátní poptávky po práci (ND) a agregátní nabídky práce (NS) se protínají v bodě E_0 , tj. v bodě rovnováhy trhu práce, s odpovídající úrovní zaměstnanosti N^* (a s odpovídající úrovní pracovního inputu). Úroveň zaměstnanosti N^* je úroveň plné zaměstnanosti, a to při rovnovážné reálné mzdě $(W/P)^*$. Rovnovážná reálná mzda $(W/P)^*$ tak vyčišťuje trh práce (Mach, 2001).

Obrázek č. 3: Rovnováha na trhu práce

Zdroj: Mach, 2001

2.2.4 Nezaměstnanost

Populaci země můžeme obvykle rozčlenit na ekonomicky aktivní obyvatelstvo (pracovní sílu), tj. zaměstnané, nezaměstnané a obyvatelstvo ekonomicky neaktivní.

Za nezaměstnané jsou v České republice považovány všechny osoby, které dosáhly 15 a více let a v daném období souběžně splňovaly tři podmínky:

1. nebyli zaměstnané,
2. aktivně hledali práci,
3. byli připraveni k nástupu do práce (nejpozději do 14 dnů).

Pokud osoba nesplňuje alespoň jednu ze tří výše uvedených podmínek, pak je buď zaměstnána nebo ekonomicky neaktivní.

Zaměstnané jsou všechny osoby 15-ti leté a starší, které patří mezi placené zaměstnané nebo zaměstnané ve vlastním podniku. Celkový počet zaměstnaných a nezaměstnaných pracovníků představuje ekonomicky aktivní obyvatelstvo neboli pracovní sílu.

Ekonomicky neaktivní obyvatelstvo (neboli osoby mimo pracovní sílu) jsou osoby, které nejsou zaměstnány a nejsou ekonomicky aktivní, např. děti předškolního věku, osoby navštěvující různé vzdělávací instituce, starobní důchodci, osoby dlouhodobě nemocné nebo invalidní apod. (Liška, 2004).

2.3 Migrace

Žák a kol. (2002) označuje migraci jako mechanický pohyb či mechanickou změnu obyvatelstva, která je dána prostorovou mobilitou osob mezi dvěma územními jednotkami, spojenou se změnou místa bydliště na dobu kratší či delší nebo natrvalo. Rozlišuje se imigrace a emigrace, a to mezi sídelními jednotkami (vnitrostátní) a mezi státy (zahraniční).

Hindls a kol. (2003) rozlišuje migraci vnitřní (uvnitř hranic oblasti) a vnější (přes hranice oblasti). Vnější migrace směrem do oblasti se nazývá imigrace, směrem z oblasti emigrace.

Cihelková a kol. (2000) udává, že globálně je rozsáhlejší vnitrostátní migrace, kde významnou formou je odliv obyvatel z venkova do měst.

2.3.1 Migranti

Drbohlav (2003) uvádí, že v České republice můžeme rozlišit dvě základní skupiny imigrantů „z východu a ze západu“.

V první kategorii jsou převážně mladí muži najímaní na manuální, špatně placenou a nekvalifikovanou práci, která zcela nevyužívá jejich potenciál. Jsou to občané převážně z tzv. třetích zemí. Většinou se, v porovnání s Českou republikou, jedná o státy s nižší životní úrovní.

Druhá kategorie, „ze západu“, je více heterogenní, objevují se v ní ve větším počtu lidé s vyšším vzděláním, kteří jsou zaměstnáváni na manažerských a vysoce kvalifikovaných pozicích. Je totožná převážně se zeměmi, které jsou součástí EU a většinou jde o státy s vyšší nebo srovnatelnou životní úrovní obyvatel jakou má ČR (Hofírek, Nekorjak, 2008).

2.3.2 Migrační politika

Migrační politika je souborem opatření směřujících k přímé či nepřímé regulaci pohybu lidí přes státní hranice (např. podmínky vydávání pasů a víz, udělování azylu). Imigrační politiku je možno považovat za součást migračních politik, neboť stanovuje, kteří cizinci a za jakých podmínek se mohou dlouhodobě či trvale usadit na území státu. Pojem integrační politika je pak označován soubor opatření zaměřených na podporu sociální a ekonomické integrace cizinců v hostitelské společnosti (Pořízková, 2008).

2.3.3 Mezinárodní migrace pracovní síly

Mezinárodní migrace pracovní síly je relativně dobrovolný, převážně ekonomicky motivovaný pohyb obyvatelstva přes hranice státu, jenž může mít podobu opakujícího se pohybu z bydliště do místa zaměstnání a zpět, sezónní migrace (např. zemědělských dělníků) nebo relativně dlouhodobého či trvalého pobytu v zahraničí. Příčiny migrace pracovních sil jsou ekonomické a mimoekonomické.

Ekonomické příčiny vyplývají převážně z rozdílné ekonomické úrovně jednotlivých zemí, podmiňující rozdílnou cenu pracovní síly, jež se přesouvá převážně do zemí s vyšší ekonomickou úrovní. Významnou příčinou migrace pracovních sil je zájem o vysoce kvalifikované a vědecké kádry (tzv. únik mozků).

Do mimoekonomických patří příčiny povahy politické, národnostní, náboženské, rasové, vojenské, migrace způsobená přírodními katastrofami apod. (Žák a kol., 2002).

2.3.4 Specifické formy mezinárodní migrace

Přeshraniční migrace - v případě přeshraniční migrace pracovníci (tzv. pendleři) žijí ve své zemi a za práci dojíždějí za hranice.

Odliv mozků - je pohyb vysoce kvalifikovaných pracovníků. Cílovou zemí jsou především USA, které přitahují odborníky vysokými platy. Získávají tak produktivní a kvalifikované pracovníky, zatímco mateřská země ztrácí nejen odborníky, ale i náklady investované do jejich vzdělání. Rozsáhlejší odliv kvalifikovaných pracovních sil může v mateřské zemi vést ke snížení technické, kulturní i ekonomické úrovně země.

Nelegální migrace - práce nelegálních cizinců má výrazné výhody před prací domácích pracovníků. Cizinec neuplatňuje nárok na dovolenou, pracuje v sobotu i v neděli a nežádá příplatky. „Černý“ zaměstnavatel za své nelegální zaměstnance neplatí pojistné na zdravotní a sociální pojištění, neodvádí za zaměstnance daň z příjmů, nedodrжуje podmínky bezpečnosti při práci (Kunešová H., Cihelková E. a kol., 2006).

2.3.5 Občané EU/EHP a Švýcarska

Stejně právní postavení jako občané České republiky mají též občané Norska, Lichtenštejnska a Islandu, patřící do EHP, jejich rodinní příslušníci a dále občané Švýcarska a jejich rodinní příslušníci (Právní postavení občanů EU/EHP, Švýcarska a jejich rodinných příslušníků z hlediska zákona o zaměstnanosti).

ESVO (European Free Trade Association) – dohodu o založení ESVO podepsalo na počátku roku 1960 sedm zemí – Velká Británie, Norsko, Švédsko, Dánsko, Švýcarsko, Rakousko a Portugalsko (později vstoupil také Island). Cílem ESVO bylo vytvořit pásmo volného obchodu zejména s průmyslovými výrobky a podstatně omezit tarifní zatížení obchodu se zemědělskou produkcí (Slaný, 2003).

Evropský hospodářský prostor (EHP) - (European Economic Area) vznikl na základě jednání mezi ES a ESVO, která byla zahájena již v roce 1984, ale k naplnění dohody došlo až v roce 1994. Cílem EHP bylo rozšířit jednotný trh průmyslového zboží, rozšířit některé politiky ES i na ESVO (výzkumné a vzdělávací, dopravní, životní prostředí) a zavést společné konzultace v oblasti obchodu. Byla vytvořena institucionální struktura, která kopíruje strukturu EU: Radu (Evropská rada), Smíšený výbor (Komise), Smíšený parlamentní výbor (Evropský parlament). Evropský hospodářský prostor se stal v podstatě paralelním integračním procesem vedle pokračující integrace EU (Slaný, 2003).

2.4 Vstup a pobyt cizinců

Podle zákona č. 435/2004 Sb., zákona o zaměstnanosti se za cizince považuje fyzická osoba, která není státním občanem České republiky, občanem EU/EHP a Švýcarska, ani jeho rodinným příslušníkem. Cizincem je i osoba bez státní příslušnosti.

Avšak zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců rozumí cizincem fyzickou osobu, která není státním občanem České republiky, včetně občana Evropské unie.

Pobyt cizinců v ČR se řídí zákonem č. 326/1999 Sb. Tento zákon se nevztahuje na cizince, jejichž pobyt je upraven zvláštními právními předpisy, tj. na žadatele o azyl a azylanty (jejich pobyt upravuje zákon č. 325/1999 Sb. o azylu), žadatele o udělení oprávnění k pobytu za účelem poskytnutí dočasné ochrany a cizince, jimž bylo toto oprávnění uděleno a cizince pobývající na území na základě zákona o pobytu ozbrojených sil jiných států na území ČR (Hřebíková, 2006).

2.4.1 Pobyt cizinců

Cizinec může na území České republiky podle zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky, pobývat přechodně: bez víza, na základě uděleného krátkodobého víza, dlouhodobého víza, diplomatického víza nebo zvláštního víza, na základě povolení k přechodnému pobytu, anebo na základě výjezdního příkazu.

Tabulka č. 1: Dělení víz

Dělení víz	
§ 17a – Krátkodobá víza (do tří měsíců) a) letištní vízum - vízum typu A, b) průjezdní vízum - vízum typu B, c) vízum k pobytu do 90 dnů - vízum typu C, d) vízum typu A, B nebo C udělené smluvním státem, které jeho držitele opravňuje k pobytu i na území jiného smluvního státu (jednotné schengenské vízum).	§ 17b – Dlouhodobá víza (nad tři měsíce) a) vízum k pobytu nad 90 dnů - vízum typu D, b) vízum typu D nebo D+C udělené smluvním státem, které opravňuje jeho držitele k pobytu i na území jiného smluvního státu (dále jen „dlouhodobé vízum smluvních států“).

Zdroj: Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky

2.4.2 Kategorie cizinců

A. Občané zemí EU, Norska, Švýcarska, Islandu a Lichtenštejnska a jejich rodinní příslušníci

Občané EU mohou na území ČR pobývat bez víza či jiného povolení. Doba, po kterou jsou oprávněni na území pobývat, není nijak omezena. Na základě jejich žádosti může být občanu EU vydáno potvrzení o přechodném pobytu nebo povolení k trvalému pobytu. Občané EU nejsou z hlediska pobytového zákona povinni žádat o potvrzení o přechodném pobytu, ani když jejich pobyt překročí dobu 3 měsíců (Hřebíková, 2006).

B. Občané zemí mimo EU „Občané třetích zemí“

Občané třetích zemí jsou povinni ohlásit svoji přítomnost na území ČR příslušnému inspektorátu cizinecké policie dle místa pobytu v ČR a to ve lhůtě do 3 pracovních dnů ode dne vstupu na území ČR (Podmínky vstupu a pobytu cizinců na území České republiky).

Tato povinnost neplatí v případě, že: ohlašovací povinnost přísluší ubytovateli, osoba je mladší 15-ti let, člena personálu zastupitelského úřadu cizího státu nebo mezinárodní vládní organizace akreditované v ČR, jeho rodinného příslušníka registrovaného Ministerstvem zahraničních věcí, cizince, kterému Ministerstvo vnitra zajišťuje ubytování.

C. Cizinci bez ohledu na hranice EU

1) registrovaní žadatelé o azyl

- cizinec hledá v České republice ochranu před pronásledováním
- platný azyl rozsahem práv a povinností odpovídá trvalému pobytu

2) cizinci pobývající v ČR v rámci dočasné ochrany

- jedná se o opatření při hromadném exodu v důsledku ozbrojeného konfliktu, živelné pohromy nebo soustavného porušování lidských práv v zemi původu, které by mělo chránit exulanty a poskytnout jim dočasné útočiště do doby odeznění kritické situace.

3) nelegálně pobývající cizinci v ČR

- např. cizinci pobývající v ČR po vypršení platnosti víz a povolení k pobytu nebo bez potřebných víz nebo povolení apod. (Demografické aspekty života cizinců).

2.4.3 Nelegální práce

Oblast nelegální migrace je v kompetenci Policejního prezidia ČR, které eviduje počty zadržených osob nelegálně migrujících přes státní hranice ČR a rovněž počty zjištěných osob, jež v ČR porušily pobytový režim.

Dle zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti je nelegální práce:

1. pokud fyzická osoba nevykonává práci pro právnickou nebo fyzickou osobu na základě pracovněprávního vztahu nebo jiné smlouvy,
2. pokud fyzická osoba-cizinec vykonává práci v rozporu s vydaným povolením k zaměstnání nebo bez tohoto povolení, je-li podle tohoto zákona vyžadováno, nebo v rozporu s povolením k dlouhodobému pobytu za účelem zaměstnání ve zvláštních případech („zelená karta“) vydaným podle zvláštního právního předpisu nebo bez zelené karty, je-li podle tohoto zákona vyžadována.

Pod pojmem „Nelegální migrace přes státní hranice ČR“ se rozumí případy, ve kterých osoby (cizinci i občané ČR) nedovoleným způsobem překročí státní hranice ČR. Do kategorie „Nelegální migrace – porušování pobytového režimu“ jsou zahrnovány zjištěné případy nelegálního pobytu cizinců na území ČR (Nelegální migrace přes státní hranice ČR).

Správním vyhoštěním se rozumí ukončení pobytu cizince na území České republiky, které je spojeno se stanovením doby vycestování a doby, po kterou nebude cizinci vstup do České republiky umožněn (Steinichová, 2003).

Pobyt cizince na území ČR buď je legální nebo není. Přesto i v rámci nelegality pobytu lze rozlišovat několik různých skupin:

- cizinec zůstane v ČR i po skončení doby platnosti povolení k pobytu,
- cizinec neuposlechne výjezdní příkaz a nevycestuje z ČR,
- cizinec přejde nelegálně hranice do ČR,
- cizinec nevycestuje z ČR, ačkoli je mu uloženo správní vyhoštění,
- cizinec nevycestuje z ČR, ačkoli je mu uložen trest vyhoštění soudem.

Dalším druhem nelegality je nelegalita zaměstnání nebo jiné výdělečné činnosti, kdy cizinec sice má povolení k pobytu, ale nemá např. pracovní povolení (Druhy neoprávněného pobytu, 2008).

Rozsah nelegální zaměstnanosti v odvětví závisí na charakteru práce. Tam, kde se pracoviště mění podle potřeby, práce probíhá mimo uzavřené výrobní prostory a v sezónních cyklech, jsou podmínky ke skrývání nelegálních pracovníků podstatně snazší. Nepřekvapí proto, že vedou odvětví stavebnictví, lesnictví a zemědělství (Jírová, 2002).

Neregulární zaměstnávání snižuje náklady podnikatelů na pracovní sílu tím, že jim šetří prostředky na daňové odvody sociálního a zdravotního pojištění. Navíc zaměstnavatel není díky neexistenci pracovní smlouvy nucen dodržovat předpisy vyplývající ze zákoníku práce.

I když imigrantům plynou určité výhody z neregulární práce, např. v podobě neplacení daní, hlavním důvodem je řešení legislativně omezeného přístupu na pracovní trh a vlastní nezaměstnanost (Hofírek, Nekorjak, 2008).

2.5 Zaměstnávání cizinců

Podmínky zaměstnávání cizinců v České republice upravuje zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti a zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání.

Tabulka č. 2: Kategorie cizinců tvořících celkovou zahraniční zaměstnanost v ČR

Celková zahraniční zaměstnanost
1) Zaměstnanost cizinců v postavení zaměstnanců
- občané EU/EHP a Švýcarska (informační karta) - občané třetích zemí bez trvalého pobytu (pracovní povolení) - občané třetích zemí s trvalým pobytem (informační karta)
2) Zaměstnanost cizinců s živnostenským oprávněním
- občané EU/EHP a Švýcarska - občané třetích zemí s trvalým pobytem - občané třetích zemí s povolením k dlouhodobému pobytu (tzv. zahraniční fyzická osoba)

Zdroj: Pořízková, 2008

Pracovní povolení a informační karty evidují a vydávají úřady práce, živnostenská oprávnění vydávají živnostenské úřady (Pořízková, 2008).

2.5.1 Zaměstnanost cizinců v postavení zaměstnanců

Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti stanovuje podmínky pro zaměstnávání cizinců v postavení zaměstnanců. Ode dne vstupu České republiky do Evropské unie rozlišujeme z hlediska podmínek pro zaměstnávání dvě skupiny cizinců:

- a) občany EU/EHP a Švýcarska
- b) občany třetích zemí.

Od 1. 5. 2004 nejsou již občané EU/EHP a Švýcarska z hlediska zákona o zaměstnanosti považováni za cizince a tudíž mají volný přístup na český trh práce. Pro výkon svého zaměstnání na území České republiky nepotřebují pracovní povolení, jejich zaměstnavatel má vůči místně příslušnému úřadu práce pouze oznamovací povinnost prostřednictvím tzv. informační karty (§ 102 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti) (Pořízková, 2008).

Povolení k zaměstnání se nevyžaduje k zaměstnání cizinců s trvalým pobytem a cizinců uvedených v § 98 písmeno a) až e) j) a k) zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti (Horáková, 2009).

Ostatní cizinci, tzv. „z třetích zemí“ mohou být zaměstnání pouze tehdy, jestliže jim bylo vystaveno povolení k zaměstnání. (Horáková, 2009).

Zákon o zaměstnanosti v §92 uvádí: povolení k zaměstnání může vydat úřad práce za podmínky, že se jedná o ohlášené volné pracovní místo (§35), které nelze s ohledem na požadovanou kvalifikaci nebo nedostatek volných pracovních sil obsadit jinak.

Podle zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti - § 89 uvádí, že cizinec může být přijat do zaměstnání a zaměstnán jen tehdy, má-li platné povolení k zaměstnání a platné povolení k pobytu na území České republiky nebo je-li držitelem zelené karty.

Obě tato povolení se vydávají na konkrétní pracovní místo u konkrétního zaměstnavatele. Z hlediska režimu zaměstnání jsou tedy rovnocenné. Zákon nestanoví, že by bylo pro výkon určité práce potřebné povolení k zaměstnání a pro výkon jiné práce zelená karta. Záleží jen na rozhodnutí zaměstnavatele (Povolení k zaměstnání nebo zelená karta?).

Příloha č. 1: Hlavní rozdíly mezi povolením k zaměstnání a zelenou kartou

2.5.2 Zaměstnanost cizinců s živnostenským oprávněním

Podnikání v ČR je podmíněno získáním oprávnění k podnikání, které vystavuje živnostenský úřad. Podmínky pro udělení jsou např. dosažení věku 18 let, způsobilost k právním úkonům, bezúhonnost, bezdlužnost vůči státu (Boušková, Kolmerová, 2006).

Do celkového počtu cizinců s živnostenským oprávněním jsou zahrnuti občané EU/EHP a Švýcarska, cizinci s trvalým pobytem, azylanty a cizinci s pobytem na území České republiky, kteří získali živnostenské oprávnění.

Občané EU/EHP a Švýcarska, cizinci s trvalým pobytem a azylanté mají v oblasti živnostenského podnikání stejné právní postavení jako občané ČR. Živnostenské oprávnění u této skupiny cizinců vzniká dnem ohlášení, případně nabytí právní moci rozhodnutí o udělení koncese (Pořízková, 2008).

Podle zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání mohou cizinci na území České republiky podnikat jako zahraniční fyzické osoby (občané třetích zemí bez trvalého pobytu na území ČR), mohou na našem území zakládat právnické osoby nebo na našem území mohou zřizovat organizační složky svého podniku v zahraničí (Pořízková, 2008).

Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, §5 uvádí, že zahraniční fyzická osoba, která hodlá na území České republiky provozovat živnost a která má podle zvláštního zákona povinnost mít pro pobyt na území České republiky povolení, musí k ohlášení živnosti a k žádosti o koncesi doložit doklad prokazující udělení víza k pobytu nad 90 dnů nebo povolení k dlouhodobému pobytu. Povinnost doložit doklad podle věty první se nevztahuje na zahraniční fyzickou osobu, která hodlá na území České republiky provozovat živnost prostřednictvím organizační složky svého podniku.

Vznik živnostenského oprávnění u zahraniční fyzické osoby je podmíněn zápisem do obchodního rejstříku (Pořízková, 2008).

Tabulka č. 3: Počet živnostenských oprávnění (ŽO) cizinců

K 31. 12.	2004	2005	2006	2007	2008
ŽO	80 827	83 841	80 724	85 409	84 488

Zdroj: Ministerstvo průmyslu a obchodu

Každý, kdo pracuje v ČR jako osoba výdělečně činná na živnostenský list, je povinen platit daně, zdravotní a sociální pojištění. Pokud roční příjem (za posledních 12 měsíců) přesáhne 2 000 000 Kč, je nutné hradit DPH. Ostatní podnikatelé s nižším příjmem se mohou rozhodnout, zda se stanou dobrovolně plátcí DPH. U podnikání v oblasti výroby, vývozu nebo dovozu vybraných výrobků je nutno dále platit spotřební daň. Ta se vztahuje např. na pohonné hmoty, paliva, líc a alkohol (Boušková, Kolmerová, 2006).

2.5.3 Zelené, modré karty

Všechny země OECD se v posledních letech snaží přizpůsobit migrační politiku budoucím potřebám trhu práce a za tímto účelem se snaží přilákat do všech oblastí svých ekonomik nejen vysoce kvalifikovanou pracovní sílu, ale i levnou nekvalifikovanou pracovní sílu chybějící v různých segmentech trhu práce (Horáková, 2008).

Oproti dosavadním opatřením, kdy k pobytu a k práci na území ČR byla pro občany zemí mimo EU nezbytná dvě povolení (povolení k pobytu a povolení od úřadu práce), má od roku 2009 stačit pouze jedno - zelená karta. Ministerstvo vnitra vydalo seznam zemí, jejichž občané mohou o zelenou kartu žádat.

V seznamu je pouze dvanáct států (mezi nimi je například Austrálie nebo Kanada), což vyvolalo kritiku řady neziskových organizací, protože deklarovaným smyslem zelených karet bylo zjednodušit proces pracovní migrace. Přestože Ukrajina je v seznamu vybraných zemí, některé další hlavní země původu pracovních migrantů přicházejících do ČR, jako je Vietnam či Mongolsko, v seznamu chybí (Jelínková, M., Tošnerová, B., 2008).

Evropa se navíc ale již delší dobu potýká také s odlivem kvalifikovaných pracovníků do zemí, jako jsou Spojené státy, Kanada či Austrálie a pro kvalifikovanou pracovní sílu ze zemí jako je Čína nebo Indie není příliš atraktivní.

Čísla z Evropské komise ukazují, že zatímco do Evropy míří za prací až 85% nekvalifikovaných migrantů, do Spojených států přichází pouze 5%. Pouze Spojené státy přitom přilákají 55% inženýrů, specialistů v oblasti informačních technologií, apod., zatímco Evropa je atraktivní jen pro 5% vysoce kvalifikovaných pracovníků (Horáková, 2008).

U kvalifikovaných pracovních míst je zaplnění mezery mezi poptávkou a nabídkou zahraničními pracovníky obtížnější. Zřejmě nejdůležitějším důvodem malého počtu kvalifikovaných cizinců, zaměstnaných u nás je jazyková bariéra. Navíc v řadě profesí (např. u lékařů či právníků) je zaměstnání jak formálně, tak prakticky znesnadněno problémy s uznáním vysokoškolské kvalifikace získané v zahraničí. Počet zaměstnávaných cizinců s vysokoškolským vzděláním proto sice roste, ale pomaleji než počet zahraničních pracovníků bez kvalifikace (Leitmanová, 1999).

Modré karty by měly pomoci tento nepříznivý stav změnit. Podle původního návrhu Komise se mají vztahovat jen na vysoce kvalifikované pracovníky. Žadatelé by je měli získat na základě předložení vysokoškolského diplomu, prokázaných zkušeností z práce v oboru a pracovní smlouvou na dobu alespoň jednoho roku s platem, který je vyšší než průměrná mzda v dané členské zemi (podle posledních návrhů by mělo jít o 1,5 násobek průměrné mzdy). Držitelé modrých karet získají dvouletá obnovitelná povolení k pobytu a práci a tato práva se mají vztahovat i na jejich rodinné příslušníky. Po pěti letech držitel karty automaticky získá povolení k trvalému pobytu. (Horáková, 2008).

Cílem programu, který by měl vejít v platnost od roku 2011, je zjednodušit získávání pracovních povolení pro určité skupiny lidí, podmínky pro příchod jejich rodin či přesun pracovníků z jednoho státu unie do jiného ([1] Autor ČTK, 2009).

2.5.4 Vznik a působení zprostředkovatelských agentur

Zprostředkováním zaměstnání se rozumí činnost zaměřena na vyhledávání vhodného zaměstnávání pro fyzickou osobu, která se uchází o práci nebo zaměstnanců pro zaměstnavatele, který hledá nové pracovní síly. Zaměstnání na území ČR zprostředkovávají úřady práce, a to bezplatně. V souladu se zákonem o zaměstnanosti mohou zaměstnání zprostředkovávat též právnické nebo fyzické osoby, tzv. agentury práce, pokud mají k této činnosti povolení od MPSV (Boušková, Kolmerová, 2006).

Obrázek č. 4 : Právní vztahy při agenturním zaměstnávání

Zdroj: Šubrt, 2007

Mezi agenturou práce a jejím zaměstnancem, který má být dočasně přidělen k výkonu práce k uživateli, musí být uzavřena pracovní smlouva nebo dohoda o pracovní činnosti (§ 2 odst. 5 zákoníku práce).

Z hlediska ekonomické povahy je agenturní zaměstnávání pronájmem pracovní síly. Vyžaduje vytvoření trojstranného vztahu, jehož účastníky jsou zaměstnanec, agentura práce jako zaměstnavatel a uživatel, tj. fyzická či právnická osoba, která si pracovní sílu zaměstnance od agentury pronajala a využívá ji k plnění svých úkolů.

Z právního hlediska se jedná o kombinaci tří právních vztahů, jejichž účastníky je vždy jedna z dvojic popsaného trojstranného faktického vztahu (nejde tedy o trojstranný právní úkon – trojstrannou smlouvu) (Šubrt, 2007).

Hlavní výhodou tohoto způsobu zaměstnávání je pro zaměstnavatele jeho flexibilita – zejména v souvislosti s jeho relativně jednoduchým ukončením (v porovnání s ukončením pracovního poměru) (Škubal J., Bilinská I., 2009).

Podmínkou pro udělení povolení ke zprostředkování zaměstnávání fyzickým osobám je dosažení věku 23 let, způsobilost k právním úkonům, bezúhonnost, odborná způsobilost a bydliště na území ČR. U právnických osob musí tyto podmínky splňovat fyzická osoba, která plní funkci odpovědného zástupce pro účely zprostředkování zaměstnání. Fyzická osoba může zastávat funkci odpovědného zástupce maximálně u dvou právnických osob (Boušková, Kolmerová, 2006).

Do května r. 1992 byla možnost zprostředkovat zaměstnání dle zákona o zaměstnanosti v zásadě nevýdělečná. V květnu roku 1992 doznal zákon o zaměstnanosti poměrně radikální změny zákonem č. 231/1992 Sb.: zprostředkování zaměstnání může provádět též za úhradu právnická nebo fyzická osoba, jestliže má k takové činnosti povolení. Při zprostředkování zaměstnání za úhradu může být vybírán od zaměstnavatele nebo od občana přiměřený poplatek určený v povolení, vyjadřující skutečné výdaje související se zprostředkováním zaměstnání.

Snadnost získání povolení ke zprostředkování zaměstnání je správní poplatek ve výši 10 000 Kč a sehnání osoby, která má několikaletou praxi v personalistice. Po vstupu České republiky do Evropské unie, nastala na zhruba 4 roky ekonomická konjunktura, která učinila zprostředkování velmi zajímavým obchodem (Čižinský, 2009).

Přestože Českou republiku v roce 2008 finanční krize viditelněji nezasáhla, bylo propuštěno několik tisíc (odhaduje se 6 000 až 8 000) agenturních zaměstnanců - občanů třetích zemí. I kvůli systému, který dlouhodobě toleroval pololegální a nelegální praktiky zprostředkovatelských agentur, nelze určit jejich přesný počet. Cizinci ztrátou práce často ztrácejí i legalitu pobytu a zprostředkovatelské agentury v rozporu se zákonem často nenesou odpovědnost za zahraniční pracovníky, které do ČR dopraví, ani za ty, které na území ČR zaměstnávají (Jelínková M., Tošnerová B., 2009).

Od ledna 2009 platí v České republice „zelené karty“, které mají podobnému vývoji předcházet. Volná pracovní místa jsou nabízena prostřednictvím internetu všem potenciálním zájemcům. To má eliminovat tzv. „klientský systém“, který uvádí do chodu těžko kontrolovatelné migrační systémy. Každý zájemce se může přímo zajímat o nabízené pracovní místo a nemusí využívat zprostředkující články, které vnášejí do vztahu mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem řadu nesystémových a málo kontrolovatelných prvků. Proces zprostředkování zaměstnání cizincům by se měl touto cestou urychlit a zpružnit.

Současně by se měla posílit i bezpečnost státu, protože zájemci o zelené karty budou před vstupem do České republiky předem prověřováni z hlediska bezpečnostních rizik (Horáková, 2008).

Evropský parlament schválil dne 22. října 2008 směrnici o agenturních zaměstnancích. Členské státy poté budou mít tři roky na to, aby směrnici implementovaly do svých právních řádů.

S ohledem na rozšířené použití agenturního zaměstnávání v rámci celé Evropy proto Evropská unie připravila tuto směrnici, která má dva základní cíle – 1) zajistit ochranu agenturních zaměstnanců a zlepšit kvalitu agenturní práce a 2) podpořit agenturní zaměstnávání jako takové. Ochrany agenturních zaměstnanců má být dosaženo prostřednictvím zákazu jejich diskriminace a uznáním agentur práce za plnohodnotné zaměstnavatele (Škubal J., Bilinská I., 2009).

2.5.5 Finanční krize

Projekt dobrovolných návratů funguje od 16. února 2009 a má snížit riziko kriminality, které souvisí s nelegálním pobytem nezaměstnaných cizinců.

V první fázi dobrovolných návratů, která byla ukončena 24. července, dostávali cizinci 500 eur (cca 12.700 korun) do začátku. Přihlásit se mohlo maximálně 2000 lidí. Náklady na první část projektu ministerstvo vyčíslilo na 60,2 milionu korun.

K 24. červenci se do první fáze projektu přihlásilo 1871 cizinců, kteří v ČR přišli o práci. Nejvíce z nich bylo z Mongolska - 1220. Druhou pozici s počtem 287 obsadili občané Uzbekistánu a třetí Vietnamci, kterých požádalo o bezplatnou letenku 239.

Druhá fáze projektu dobrovolných návratů pro legálně pobývajícím cizincům začala 15. září 2009 a trvala do 15. prosince 2009. Maximálně se do ní mohlo přihlásit 4000 cizinců, kteří do začátku dostanou 300 eur (cca 7600 korun). Náklady na druhou fázi vyjdou podle ministerstva na 50,7 milionu korun ([2] Autor ČTK, 2009).

Cizinci, kteří do ČR přijeli díky pracovním povolením a vízům, ztrácejí kvůli krizi práci, ale odjet z Česka se jim nechce. Řada z nich přechází na podnikatelská víza a nově prý také na studijní.

Počet cizinců, kteří chtějí v Česku pobývat za účelem studia neroste zdaleka tak jako těch, co chtějí podnikat. Za půl roku získalo podnikatelská víza téměř 24 000 cizinců, přitom na začátku roku pobývalo v ČR za účelem podnikání 15 800 lidí z jiných států. Úřady těžko zjistí, kolik jich skutečně začalo podnikat a kolik si novým vízem jen prodloužilo pobyt a pracují dál načerno ([3] Autor ČTK, 2009).

2.6 Ekonomické důsledky přistěhovalectví

Z demografického hlediska – průměrný věk obyvatelstva rozvinutých zemí stoupá, ale přistěhovalectví jej snižuje, neboť přistěhovalci jsou především mladí lidé. To vylepšuje poměr hospodářské činnosti obyvatelstva, takže daně mohou být nižší.

Přistěhovalci jsou spotřebitelé i výrobci, vytvářejí i zabírají pracovní místa.

Mzdy přistěhovalců se postupně zvyšují na úroveň mezd domácích pracovníků, což vyvolává trvalejší tlak na trh práce hostitelské země (Jeníček, 2002).

2.6.1 Mezinárodní migrace práce

Jelikož jsou v různých zemích různě vysoké reálné mzdy, dochází k mezinárodní migraci práce. Lidé ze zemí s nízkými mzdami odcházejí pracovat do zemí s vyššími mzdami.

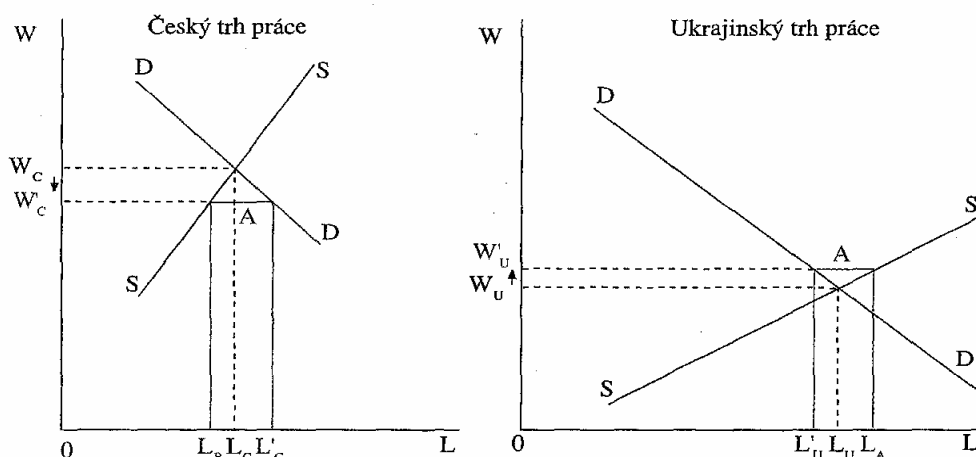
Účinek migrace práce na mzdy

Vyšší reálné mzdy v ČR lákají ukrajinské dělníky ke stěhování do ČR, kde nachází práci hlavně ve stavebnictví.

Ukrajinský trh práce - emigrace některých Ukrajinců začne tlačit na růst mezd, což povede k poklesu poptávaného množství práce (ze strany firem) a zároveň k růstu nabízeného množství práce (ze strany lidí).

Český trh práce - příchod ukrajinských dělníků začne tlačit mzdy dolů, což povede k růstu poptávaného množství práce a zároveň k poklesu nabízeného množství práce.

Obrázek č. 5: Migrace ukrajinských dělníků z Ukrajiny do ČR

Zdroj: Holman R., *Ekonomie*, 4. aktualizované vydání

Migrace ukrajinských dělníků z Ukrajiny do ČR v počtu A zvýší mzdy na Ukrajině a naopak sníží mzdy v ČR.

Popis ukrajinského trhu práce – pokud z Ukrajiny emigruje A pracovníků, mzda na ukrajinském trhu práce vzroste z původní W_u na W'_u . Při této mzdě zaměstnají ukrajinské firmy L'_u lidí, neboli zaměstnanost na Ukrajině poklesne z původní L_u na L'_u . Zároveň vyšší mzda W'_u přilákala na pracovní trh L_A lidí. Ovšem rozdíl mezi poptávaným a nabízeným množstvím práce ($L_A - L'_u = A$) právě emigruje za prací do ČR.

Popis českého trhu práce – pokud do ČR imigruje A Ukrajinců, klesne mzda na českém pracovním trhu z původní W_c na W'_c . Při této mzdě zaměstnají české firmy L'_c lidí, neboli zaměstnanost v ČR vzroste z původní L_c na L'_c . Zároveň však nižší mzda sníží nabízené množství práce na L_B . Rozdíl mezi celkovou zaměstnaností L'_c a zaměstnaností českých dělníků L_B vyplňují právě ukrajínští dělníci v počtu $L'_c - L_B = A$. (Holman, 2005).

2.6.2 Pozitivní a negativní důsledky mezinárodní migrace

Pozitivní důsledky pro imigrační zemi

- zaplňují mezery na trhu práce, které nejsou pro domácí pracovníky atraktivní, např. pohostinství, stavebnictví, zdravotnictví,
- zvýšení agregátní poptávky po zboží a službách, což vede k růstu HDP,
- získání nových pracovních znalostí a dovedností,
- úspora nákladů na vzdělání získáním již kvalifikovaných pracovníků,
- možnost získání nových kulturních a jiných poznatků.

Negativní důsledky pro emigrační zemi

- odliv vysoce kvalifikovaných pracovníků vede ke zpomalení ekonomického růstu a produktivity práce,
- růst mezd v odvětvích a oborech, odkud pracovní síla odchází,
- přichází o daně, které by jinak pracovníci platili,
- země ztrácí trvalým odchodem vzdělaných emigrantů investice vynaložené do vzdělání.

Negativní důsledky pro imigrační zemi

- může docházet k diskriminaci zaměstnanců,
- pracovní síla získá vyšší reálnou mzdu, snižuje se využití kvalifikace, úroveň bydlení atd.,
- pracovní síla vyvolává sociální neklid a nespokojenost,
- klesají požadavky na kvalifikaci pracovníků, rostou požadavky na pracovní výkon,
- odlišná mentalita, náboženství, kultura, tradice mohou vést k negativním společenským projevům.

Pozitivní důsledky pro imigrační zemi

- snižuje se nabídka pracovních sil, což může vést k poklesu míry nezaměstnanosti,
- migrant ze zahraničí finančně podporuje svou rodinu v domácí zemi, tím dochází k růstu devizových zdrojů,
- odchodem migrantů do zahraničí vznikají v cizině zahraniční komunity, které podporují pohyb zboží, služeb, informací mezi mateřskou a hostitelskou zemí,
- zahraniční komunity zvyšují obchod mezi emigrační a imigrační zemí,
- návratem migranta může získat země vyšší produktivity využitím jeho nových znalostí a zkušeností (Kunešová, Cihelková a kol., 2006).

3. Cíl a metodika diplomové práce

Hlavním cílem diplomové práce bylo zmapovat vývoj počtu cizinců na trhu práce ve vybraném regionu a zhodnotit jejich vliv na ekonomickou výkonnost regionu.

Hlavní cíl se dělí na dílčí cíle, kterými bylo zhodnotit vývoj cizinců v České republice a následně v Plzeňském kraji. V Plzeňském kraji jsou cizinci charakterizováni z hlediska vývoje počtu cizinců, druhu pobytu a občanství. Dále je popsána ekonomická aktivita zaměstnaných a podnikajících cizinců. Na závěr je zhodnocen význam cizinců pro ekonomiku v Plzeňském kraji.

Informace potřebné pro diplomovou práci byly čerpány z odborných publikací zaměřených zejména na trh práce, migraci a související legislativu. Vybrané údaje byly následně zpracovány do literárního přehledu.

Data pro praktickou práci byla získávána z Českého statistického úřadu Praha a jeho krajského zastoupení v Plzni, Ministerstva práce a sociálních věcí ČR, Ministerstva průmyslu a obchodu ČR, Ředitelství služby cizinecké a pohraniční policie PČR. Informace byly získávány prostřednictvím osobních konzultací, telefonicky a elektronicky e-mailem.

Data byla zpracována programy Microsoft Word a Microsoft Excel 2008.

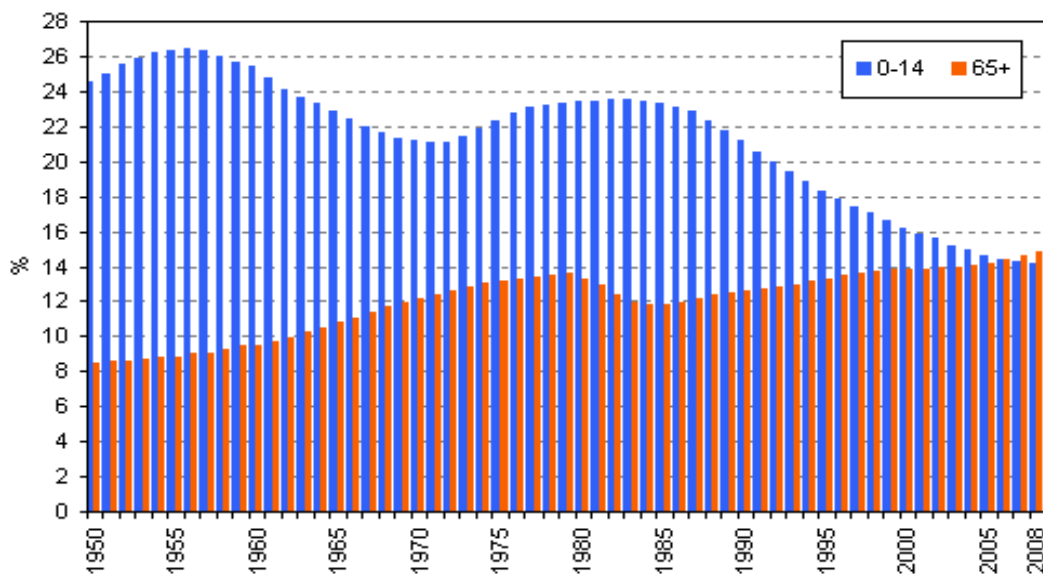
4. Praktická část

4.1 Česká republika

Od vzniku České republiky můžeme pozorovat stále vyšší nárůst počtu cizinců na našem území. Od roku 1993 převládaly v České republice krátkodobé pracovní migrace. V průběhu času můžeme pozorovat, že stále vyšší počet cizinců žádá o trvalý pobyt a migrují na naše území s celými rodinami. Migrační politika se musí neustále přizpůsobovat trhu práce a vytvářet pravidla a podmínky pobytu cizinců na území České republiky.

Vývoj počtu obyvatelstva a věkové struktury se na území České republiky neustále mění. V poslední době je vývoj obyvatelstva hrozbou pro ekonomiku. Na grafu č. 1 můžeme vidět vývoj věkové struktury obyvatelstva České republiky. Toto stárnutí populace může mít negativní důsledky pro budoucí vývoj ekonomiky. Stále rostoucí zastoupení cizinců může danou situaci zmírnit.

Graf č. 1: Podíl obyvatel ve věkové kategorii 0-14, 65 a více let (stav k 31. 12.)

Zdroj: Český statistický úřad ČR

Jak je možné vidět z grafu, ohrožuje nás demografické stárnutí populace. Je málo produktivních lidí a hodně v poproduktivním věku. Hrozbou ekonomiky ČR je, kdo bude vydělávat na důchody seniorů.

Ekonomika by se měla snažit podporovat mladé rodiny, aby se zvýšila porodnost. Zmírnit demografický vývoj můžou trvale usazující se cizinci. Cizinci přicházející do ČR jsou v produktivním věku. Zvyšují zaměstnanost v ČR, ale i porodnost.

Jediné, co může ekonomiku podpořit, je získávání pracovní síly ze zahraničí a z evropských zemí. Migrační politika neustále zlepšuje podmínky pro vstup zahraničních pracovníků pomocí zelených karet. Zelené karty by měly umožnit rychlejší vyřízení pracovních povolení pro nekvalifikované pracovníky. Snahou je získat více kvalifikovaných pracovníků na základě modrých karet.

Paradoxem je snaha přilákat zahraniční kvalifikovanou pracovní sílu, ale značná část těchto domácích pracovních sil opouští ČR. Příkladem může být zdravotnictví, kde se ČR potýká s nedostatkem lékařů, vlivem odchodu domácích lékařů do zahraničí. Domácí lékaři utíkají za lepšími výdělků do jiných států EU. Dochází k odlivu mozků. Podporujeme příliv zahraničních kvalifikovaných pracovníků, ale na prvním místě bychom měli vytvořit dobré pracovní podmínky pro své kvalifikované pracovníky.

Jaké jsou výhody přílivu cizinců pro ČR:

- populační růst „noví obyvatelé“ (trvalý pobyt, porodnost)
- změny ve vývoji věkové skladby
- zvýšení celkové zaměstnanosti obyvatelstva (vyšší ekonomická aktivita)
- zaplnění nevyužitých pracovních míst

Jaké jsou nevýhody přílivu cizinců pro ČR:

- práce na černo – především u sezónní práce (stavebnictví, zemědělství)
- neplatiči sociálního a zdravotního pojištění
- v případě recese nedostatek pracovních míst pro české občany
- zavlečení nemocí
- kriminalita
- zvýšení nákladů na administrativu
- novelizace zákonů
- jazyková bariéra (komunikace na úřadech)

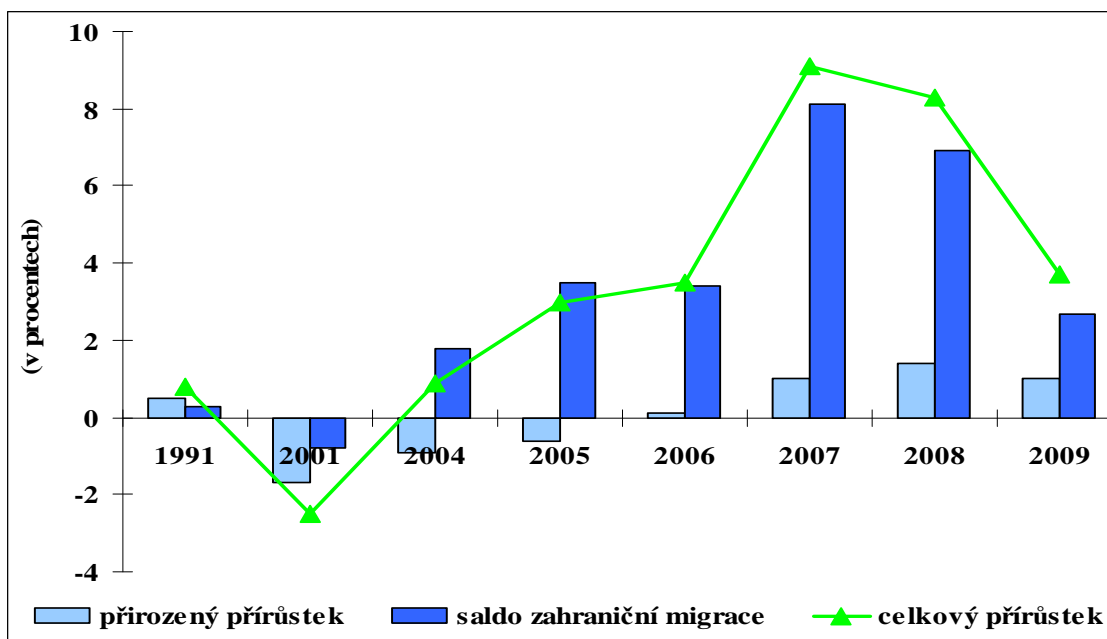
4.1.1 Vliv cizinců na vývoj obyvatelstva

Jak lze z grafu č. 2 vidět, tak v roce 2001 v porovnání s rokem 1991 poklesl počet obyvatelstva absolutně o 84,5 tis. V roce 2001 bylo v ČR 10,224 mil. obyvatel. Od roku 2001 dochází k růstu obyvatelstva. Největší vliv na počet obyvatelstva má zahraniční saldo migrace.

V roce 2008 bylo v ČR 10,467 mil. obyvatel. Počet obyvatel se během roku 2008 zvýšil o 86,4 tis. Zahraniční migrace, tj. saldo přistěhovalých a vystěhovalých cizinců, měla podíl na daném výsledku z 83%, absolutně 71,8 tis. Přírozený přírůstek obyvatelstva, tj. rozdíl počtu živě narozených dětí a počtu zemřelých osob, se podílel ze 17%, absolutně 14,62 tis.

V roce 2009 se počet obyvatel zvýšil jen o 39,3 tisíc osob na 10,506 milionů. Přírůstek zahraniční migrace a přírozený přírůstek obyvatelstva poklesl oproti roku 2008 na 28,3 tisíc. Přírozeným pohybem se populace v ČR zvětšila o 10,9 tis. osob.

Graf č. 2: Struktura přírůstků obyvatelstva na 1 000 obyvatel (stav k 31. 12.)

Zdroj: Český statistický úřad ČR, vlastní zpracování

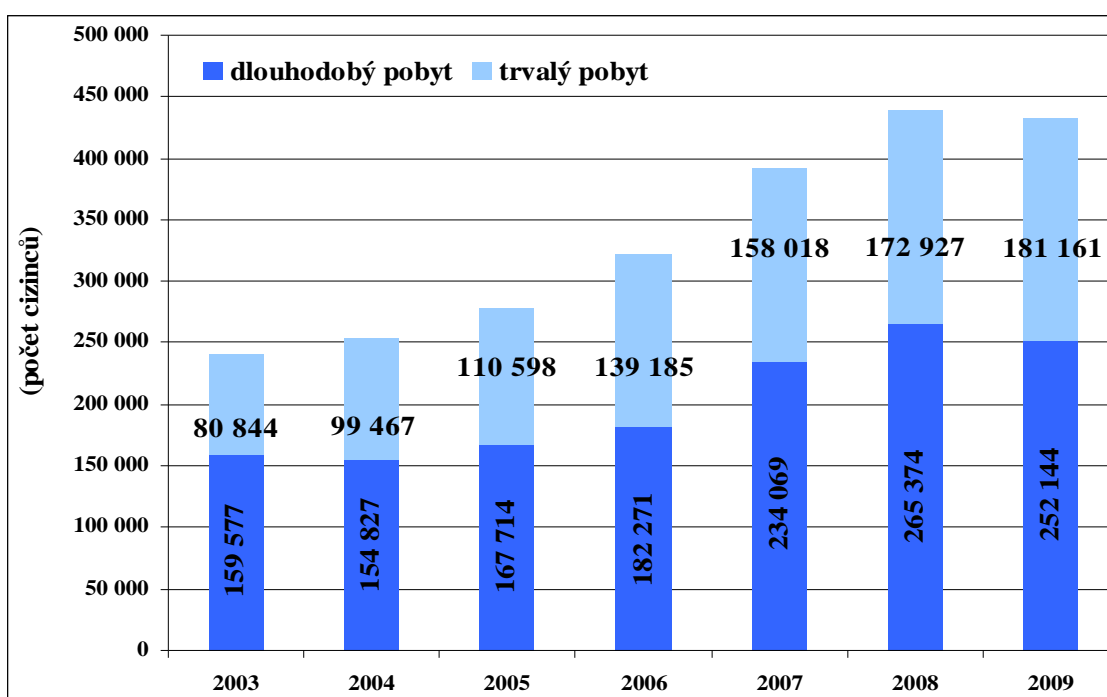
Podíl cizinců na živě narozených v ČR neustále stoupá. V roce 2007 dosahoval podíl cizinců 1,83%. V roce 2008 se narodilo v ČR 119 570 dětí, z toho podíl cizinců byl 2 666 dětí a stoupl na 2,23%. Z hlediska národnosti bylo 913 dětí vietnamských a 604 dětí ukrajinských atd. Cizinci tedy zvyšují přírozený přírůstek obyvatelstva.

4.1.2 Vývoj počtu cizinců dle pobytu

V období let 2003-2009 dochází k trvalému převýšení dlouhodobých pobytů nad trvalými. Trvalé pobyty v roce 2009 vzrostly oproti roku 2003 2,2x a dlouhodobé pobyty se zvýšily 1,6x. Absolutně lze vidět nárůst za šest let o 100 317 cizinců u trvalých pobytů a 92 567 cizinců u dlouhodobých pobytů.

V roce 2009 oproti minulému roku došlo k nárůstu cizinců žádajících o trvalý pobyt o 8 234 cizinců. Naopak u dlouhodobých pobytů došlo k poklesu o 13 230 cizinců.

Graf č. 3: Vývoj počtu cizinců dle pobytu (stav k 31. 12.)

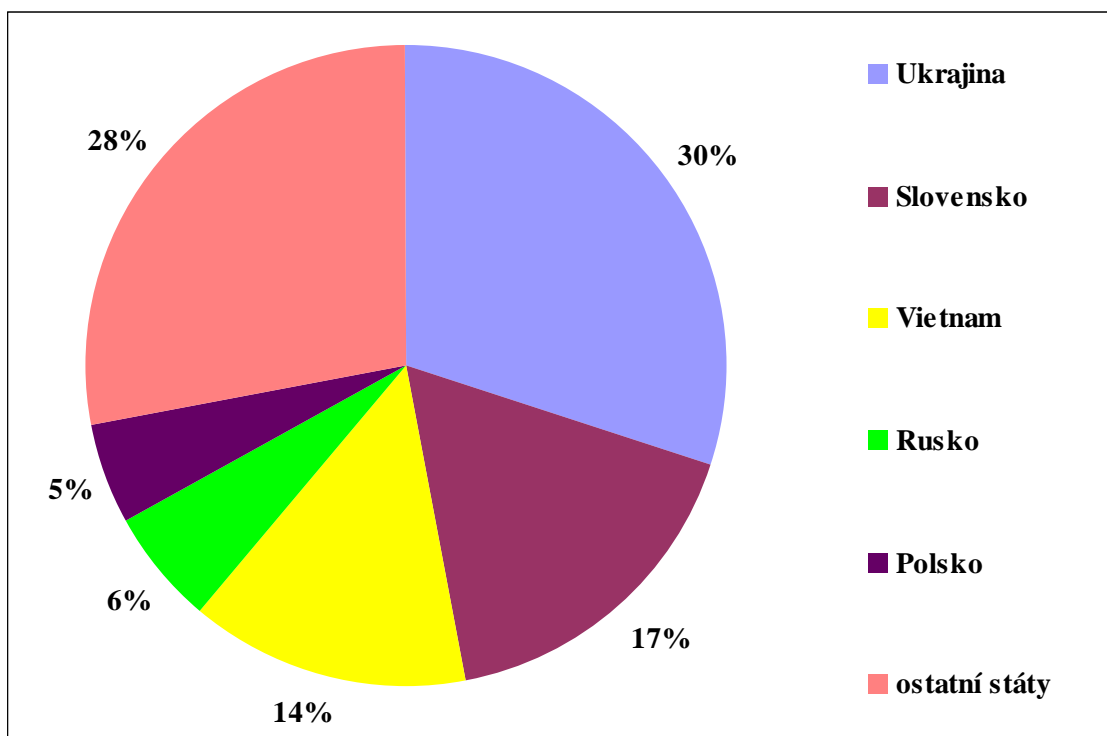
Zdroj: Český statistický úřad ČR, Ředitelství služby cizinecké policie Ministerstva vnitra, vlastní zpracování

Cizinec ze třetí země může jako turista pobývat na území ČR na základě krátkodobého víza do 90 dní. Na základě tohoto víza nemůže podnikat ani být zaměstnán. Cizinec ze třetí země může podnikat nebo být zaměstnán pouze na základě víza k pobytu nad 90 dní, povolení k dlouhodobému pobytu nebo povolení k trvalému pobytu. Od 1. 1. 2009 je povinnou podmínkou každého žadatele o trvalý pobyt složit zkoušku z českého jazyka. Stát proplácí každému první pokus.

4.1.3 Cizinci dle občanství a věkové struktury

K 31. 12. 2008 bylo v ČR 438 301 cizinců. Prvních top 10 občanství s největším počtem osob pobývajících na území ČR jsou: Ukrajina 131 965 (30%), Slovensko 76 034 (17%), Vietnam 60 258 (14%), Rusko 27 176 (6%), Polsko 21 710 (5%), Německo, Moldavsko, Bulharsko, Mongolsko, Spojené státy.

Graf č. 4: Nejčastější národnosti (stav k 31. 12. 2008)

Zdroj: Ředitelství služby cizinecké policie Ministerstva vnitra

K 31. 12. 2009 bylo v ČR 433 305 cizinců. Došlo ke snížení cizinců v ČR o 2%. Úbytky, přírůstky cizinců v absolutní hodnotě jsou: Ukrajina +12, Slovensko -2 588, Vietnam + 868, Rusko + 3 217, Polsko -2 437, Německo -3 704, Moldavsko -595, Bulharsko + 481, Mongolsko -2 824, Spojené státy + 669.

K 31. 12. 2008 bylo 88% cizinců v ČR v produktivních letech (15-64 let). Ve srovnání s občany ČR bylo zastoupení 71%. Díky vyšší porodnosti cizinek je 9% cizinců ve věku 0-14 let. V této věkové kategorii je zastoupení občanů ČR 14%. V poslední poproduktivní kategorii (65let a více) má v ČR 15% občanů. V tomto věkovém rozmezí působí na našem území jen 3% cizinců.

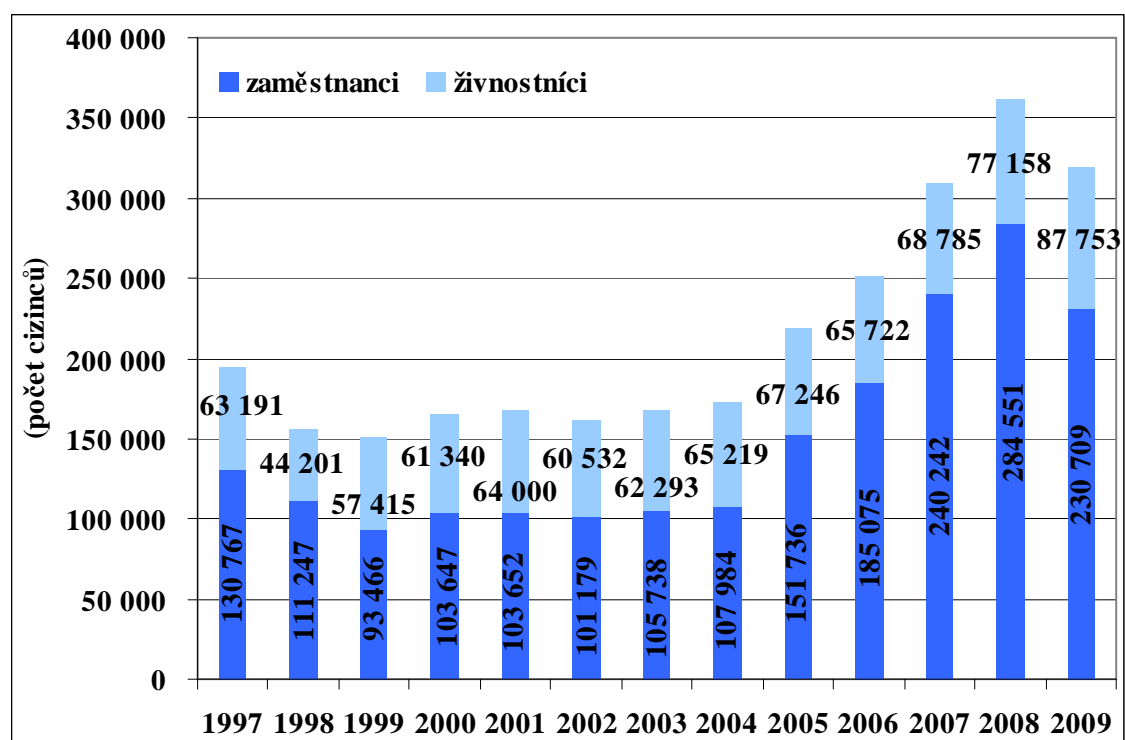
4.1.4 Vývoj zaměstnanosti cizinců

Ekonomická aktivita cizinců se neustále zvyšuje. Roste jak počet cizinců v postavení zaměstnanců, tak i počet živnostníků. Důkazem toho může být nárůst počtu zaměstnaných a podnikajících cizinců za období 1997-2009 o 124 504 cizinců.

Celková zaměstnanost cizinců k 31. 12. 2008 činila 361 709 osob. Na úřadech práce bylo evidováno v postavení zaměstnanců 284 551 cizinců, tj. 79%. Zbýlých 77 158, tj. 21% cizinců mělo platné živnostenské oprávnění.

K 31. 12. 2009 poklesla celková zaměstnanost cizinců o 43 247. Na úřadu práce evidovaný počet zaměstnanců klesl o 53 842 osob. Naopak v době finanční krize stoupl počet živnostenských oprávnění. Důvodem byla snaha zlegalizovat pobyt cizinců na našem území. Počet evidovaných živnostenských oprávnění vzrostl o 10 595.

Graf č. 5: Cizinci dle postavení v zaměstnání (stav k 31. 12.)

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR, vlastní zpracování

K 31. 12. 2009 byla zaměstnanost cizinců podle nejčtenějšího státního občanství: Slovensko-108 057 osob, Ukrajina-83 701 osob, Vietnam-39 260 osob, Polsko-21 728 osob, Moldavsko-7 265 osob.

4.1.5 Cizinci evidovaní na úřadech práce

V roce 2008 bylo evidováno na úřadu práce 284 551 pracovníků. Z toho ze zemí Evropské unie bylo 49,58% pracovníků a zbylých 50,42% byli pracovníci ze třetích zemí. V tabulce je nejpočetnější zastoupení pracovníků jak ze zemí Evropské unie, tak i ze třetích zemí.

Tabulka č. 4: Cizinci evidovaní na úřadech práce

Úřad práce					
EU 27	2008	2009/2008	Třetí země	2008	2009/2008
Celkem	141 101	- 1 981	Celkem	143 450	- 51 861
Nejčetněji:			Nejčetněji:		
Slovensko	100 223	- 2 031	Ukrajina	81 072	- 23 594
Polsko	20 680	- 402	Vietnam	16 254	- 12 584
Bulharsko	5 108	- 530	Mongolsko	12 990	- 8 785
Německo	2 774	+ 215	Moldavsko	8 635	- 2 929
Francie	1 502	+ 106	Rusko	3 314	+ 298

Zdroj: Český statistický úřad ČR, vlastní zpracování

Jak lze z tabulky vidět, tak finanční krize způsobila, že na úřadech práce poklesla zaměstnanost o 53 842 cizinců jak z EU 27 tak ze třetích zemí. Ze zemí EU 27 bylo propuštěno 1 981 cizinců a z ostatních zemí poklesla zaměstnanost o 51 861 cizinců. Nejvíce propuštěných bylo ze zemí Slovenska, Ukrajiny a Vietnamu.

4.1.6 Cizinci evidovaní na živnostenských úřadech

V roce 2008 bylo na živnostenském úřadě zaregistrováno 77 158 cizinců. Z toho 21% byli podnikatelé z EU 27 a zbylých 79% tvořili podnikatelé ze třetích zemí. Z EU 27 podnikalo nejvíce Slováků, Poláků a Němců. Ze třetích zemí bylo největší zastoupení podnikatelů z Vietnamu, Ukrajiny a Moldavska.

Tabulka č. 5: Cizinci evidovaní na živnostenských úřadech

Živnostenský úřad					
EU 27	2008	2009/2008	Třetí země	2008	2009/2008
Celkem	15 896	+ 1 126	Celkem	61 262	+ 9 469
Nejčteněji:			Nejčteněji:		
Slovensko	9 255	+ 610	Vietnam	32 139	+ 3 451
Polsko	1 364	+ 86	Ukrajina	21 213	+ 5 010
Německo	1 361	+ 65	Moldavsko	1 113	+ 446
Bulharsko	958	+ 19	Rusko	1 262	+ 74
Spojené království	760	+ 106	Srbsko a Černá Hora	729	- 44

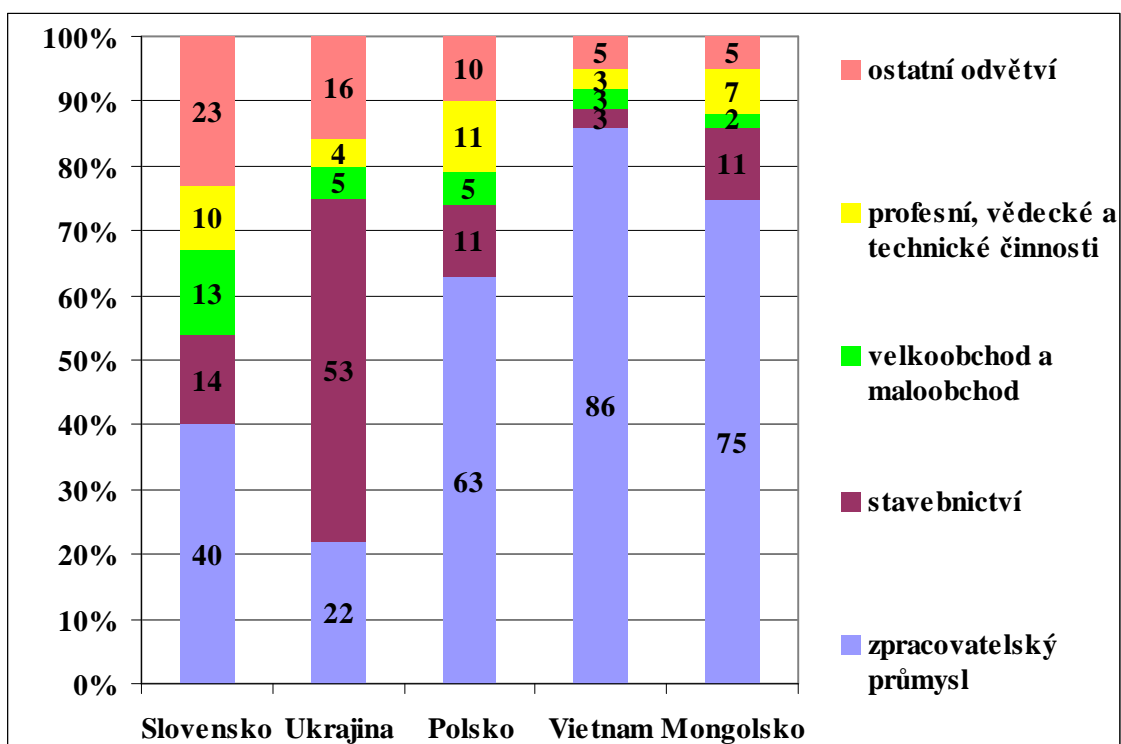
Zdroj: Český statistický úřad ČR, vlastní zpracování

Na živnostenských úřadech se finanční krize naopak projevila pozitivně. Důvodem byla snaha zlegalizovat si svůj pobyt na našem území. Počet podnikajících živnostníků se v roce 2009 zvýšil o 10 595 osob. Z toho se zvýšil počet podnikajících cizinců z EU 27 o 1 126 osob a přibylo podnikajících cizinců z třetích zemí o 9 469 osob. Z EU 27 přibylo nejvíce podnikajících cizinců ze zemí Slovenska o 610 osob, Polska o 86 osob. Ze třetích zemí přibylo nejvíce osob z Vietnamu o 3 451 a Ukrajiny o 5 010 osob.

4.1.7 Zaměstnanost cizinců dle klasifikace OKEČ a KZAM

K 31. 12. 2008 největší počet cizinců v postavení zaměstnanců na prvním místě zaujalo Slovensko (100 222), dále Ukrajina (81 072) a Polsko (20 680). Občané těchto zemí pracují především v těchto odvětvích: 40% slovenských cizinců pracuje ve zpracovatelském průmyslu, 53% ukrajinských cizinců pracuje ve stavebnictví a 63% polských cizinců pracuje též ve zpracovatelském průmyslu.

Graf č. 6: Podíl cizinců v jednotlivých odvětvích dle OKEČ (stav k 31. 12. 2008)

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, vlastní zpracování

Počet živnostenských oprávnění podle odvětví není aktualizován, a proto bylo čerpáno pouze k 31. 12. 2007. K tomuto datu zaujal první pozici podle počtu živnostenských oprávnění Vietnam (28 385), dále následovala Ukrajina (25 823) a Slovensko (11 791). Cizinci z Vietnamu podnikali z 91% v obchodu, 44% živnostenských oprávnění bylo ukrajinským cizincům vydáno v oblasti stavebnictví, 35% slovenských podnikatelů podnikalo též ve stavebnictví.

Pokud se provede společná analýza zaměstnanců a živnostníků, tak k 30. 9. 2009 Slovensko mělo zastoupení z 91% v postavení zaměstnanců a zbytek 9% v podnikatelské činnosti. Ukrajina měla opět největší zastoupení v pozici zaměstnanců a to z 73% a zbytek v podnikatelské činnosti. Pouze Vietnam má naopak největší zastoupení v podnikatelské činnosti a to z 89% a zbytek 11% vietnamských cizinců pracuje v postavení zaměstnanců. Pokud by se nahlíželo na zaměstnané cizince podle metody KZAM - klasifikace zaměstnání, tak k 31. 12. 2008 z celkového počtu cizinců bylo 33% cizinců zaměstnáno na pomocných a nekvalifikovaných pozicích, 24% byli řemeslníci, kvalifikovaní výrobci, opraváři a třetí nejčastější pracovní pozici zaujímaly z 17% obsluhy strojů a zařízení.

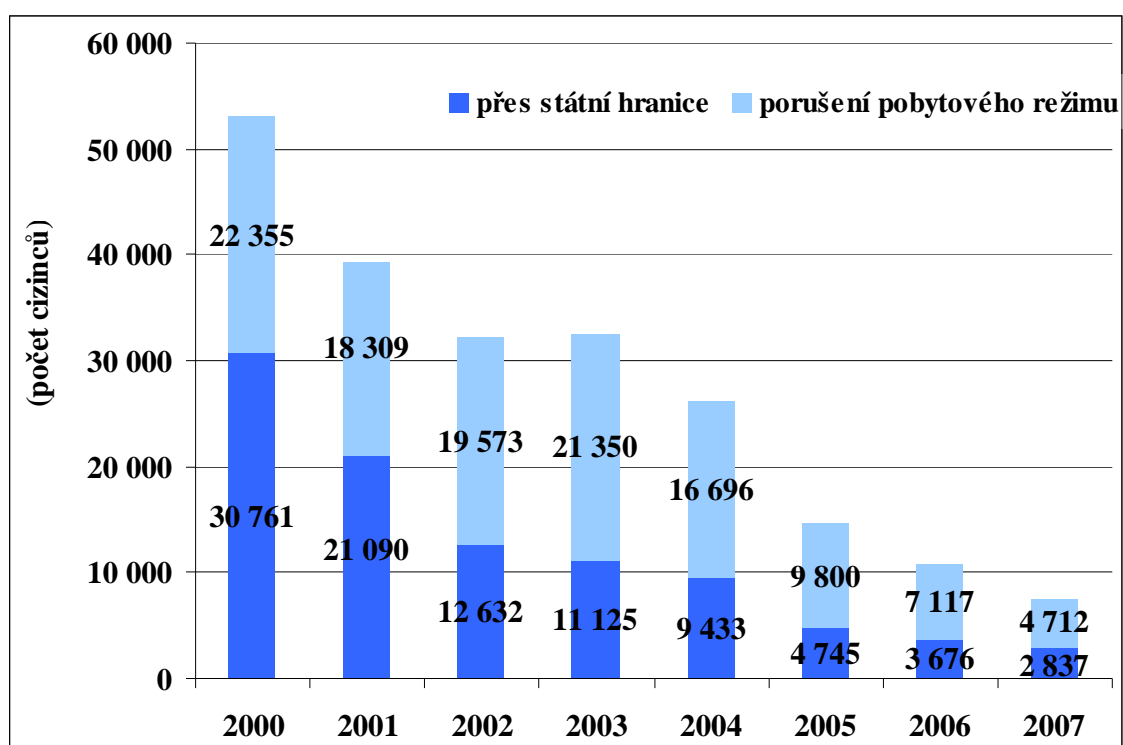
Hlavním motivem pracovní migrace mezi zeměmi je vyšší ohodnocení za práci. Cizinci pracující v ČR značnou část svých výdělků posílají svým rodinám zpět do země původu. V poslední době je stále běžnější, že se zde usazují celé rodiny. Stěhují se sem nejen za práci, ale i za vyšší životní úroveň.

Problémem evropských zemí je stále stoupající průměrný věk obyvatelstva. Díky přistěhovalectví cizinců, kteří se zde usazují v produktivním věku, dochází ke snížení věku obyvatelstva. Počet populace se v ČR zvyšuje nejen zvýšením trvalých pobytů, ale stále více cizinců zde zakládají rodiny a zvyšuje se podíl živě narozených cizinců. Cizinci zvyšují zaměstnanost a vyšší hodnotu HDP.

4.1.8 Nelegální migrace

V roce 2007 bylo evidováno 7 549 případů nelegální migrace cizinců. Jsou dva případy nelegální migrace a to přes státní hranice nebo porušením pobytového režimu. Jak lze z grafu č. 7 vidět, dochází k poklesu nelegální migrace. V letech 2000 a 2001 převyšoval větší počet cizinců, kteří nedovoleným způsobem překročili státní hranice a od roku 2002 porušují cizinci především pobytový režim.

Graf č. 7: Vývoj nelegální migrace (stav k 31. 12.)

Zdroj: Policejní presidium ČR, vlastní zpracování

V roce 2007 překročilo nedovoleným způsobem státní hranice 2 837 cizinců. Nejčastěji nelegálně migrovali přes státní hranice cizinci tohoto občanství: 418 osob z Vietnamu, 345 osob z Německa a 336 osob z Ukrajiny.

Pobytový režim v roce 2007 porušilo 4 712 cizinců. Porušení pobytu se zjistilo několika způsoby. Při kontrole na hraničním přechodu při výjezdu z ČR bylo odhaleno 1 227 případů. Při kontrolních a bezpečnostních akcích bylo zjištěno 1 929 osob. Při ostatních kontrolách ve vnitrozemí ČR bylo odhaleno 1 556 cizinců. Na prvních třech pozicích porušili pobytový režim tyto cizinci: 2 904 cizinců z Ukrajiny, 345 cizinců z Vietnamu a na třetí pozici se umístili cizinci z Číny 176.

4.1.9 Agentury práce, zelené karty

V únoru 2010 bylo na Ministerstvu práce a sociálních věcí ČR registrováno 2 167 agentur, které vlastnily 2 362 povolení ke zprostředkování zaměstnání. Mohou být zaměřeny pouze na cizince z určité oblasti.

Od roku 2004 se vyvíjela ekonomika pozitivním trendem. Narůstal vyšší počet cizinců na našem území. Migrační politika se musela tomuto nárůstu přizpůsobovat. Pro jednodušší a rychlejší přístup cizinců na naše území byly zavedeny od roku 2009 zelené karty. Cizinec už nemusí vyřizovat dvě povolení, tj. povolení k pobytu a pracovní povolení. Postupně se zelené karty využívají, ale kvůli finanční krizi příliv cizinců do našeho státu značně poklesl. Naopak cizinci kvůli nedostatku pracovních příležitostí opouštějí naši zemi. V Plzeňském kraji se ale také díky opožděnému zavedení zelených karet do praxe nevydala zatím žádná. Nejvyššího využití zelených karet je v Praze.

4.2 Plzeňský kraj

Plzeňský kraj leží na jihozápadě České republiky. Hranici kraje na západě tvoří státní hranice s Německem, severozápadně leží kraj Karlovarský, severovýchodně kraj Středočeský a na jihovýchodě kraj Jihočeský.

Plzeňský kraj se vyznačuje rozmanitými přírodními podmínkami. Dominantou je pásmo pohraničních pohoří, na jihozápadě Šumava, Český les a Plzeňská kotlina na severovýchodě kraje. Ostatní území kraje tvoří Plzeňská pahorkatina a část Brdské vrchoviny. V kraji jsou příznivé podmínky pro cestovní ruch.

Zemědělská půda pokrývá 50% celkové rozlohy kraje. Podmínky pro zemědělství jsou příznivé. Kraj je charakteristický dostatečnými přírodními zdroji dřeva. Plzeňský kraj zaujímá třetí místo z celkového objemu těžby jehličnatého dřeva v ČR. Z nerostných surovin se nachází v Plzeňském kraji zásoby černého uhlí, žáruvzdorné a keramické jíly a stavební kámen, v oblasti podhůří Šumavy se nalézají vápenec.

Plzeňský kraj tvoří sedm okresů: Domažlice, Klatovy, Plzeň-město, Plzeň-jih, Plzeň-sever, Rokycany a Tachov. Má 501 obcí, jeho rozloha činí 7 561 km². V roce 2009 žilo v Plzeňském kraji 571 515 obyvatel, z toho 50,5% představovaly ženy. V okrese Plzeň-město žilo ke stejnému období 185 785 osob, což je zhruba 33% obyvatel celého kraje. V Plzeňském kraji si udržuje dominantní postavení průmysl. Hlavním průmyslovým centrem je okres Plzeň-město, průmyslové podniky jsou však lokalizovány i v sousedních okresech, především v blízkosti větších sídel. V Plzni je jedna z největších průmyslových zón v ČR - Městský industriální park Borská pole, která přilákala významné zahraniční investory. Ke konci roku 2009 zde bylo odhadem zaměstnáno 10 900 osob. V kraji rovněž existuje řada dalších zón menšího rozsahu - např. Stod, Holýšov, Rokycany, Klatovy, Dobřany. Další rozvojové zóny jsou momentálně ve fázi příprav, popř. záměrů.

Zbývající části kraje mimo spádová území okresních měst a větších sídel jsou orientované především zemědělsky, případně rekreačně.

Sídelní město Plzeňského kraje je rovněž důležitým střediskem kultury a vzdělávání. V Plzni je soustředěno celkem 43% vzdělávacích zařízení z celé sítě středních škol v Plzeňském kraji. Vysoké školy se nachází pouze v Plzni (Moravec, 2009).

Plzeňský kraj zaujímá strategicky významnou polohu ve spojení východ-západ Evropy. Největší význam na území kraje má silniční doprava. Dopravní síť v regionu má výrazné radiální uspořádání a město Plzeň je významným dopravním uzlem.

Dominantní odvětví v kraji je potravinářský a elektrotechnický průmysl. Plzeňský kraj je přitažlivý pro zahraniční investory díky své poloze. Dominujícím zahraničním investorem je japonský závod Panasonic AVC Networks Czech s. r. o.

K potravinářským podnikům patří: Plzeňský Prazdroj a. s., Stock Plzeň a. s., Bohemia Sekt Českomoravská vinařská a. s.

K elektrotechnickým podnikům patří: Dioss Nýřany a. s. - výroba akumulátorů a baterií, Yazaki Wiring Technologies Czech s. r. o. - výroba a montáž kabelových svazků pro automobilový průmysl, MD ELMONT spol. s r. o. - výroba a prodej kabelů a propojovacích šňůr pro slaboproudou elektrotechniku.

Ke strojírenským podnikům patří: Škoda Holding a. s., Ideal Automotive Bor s. r. o. - výroba a prodej komponentů pro automobilový průmysl, Kermi s. r. o. - výroba topných těles.

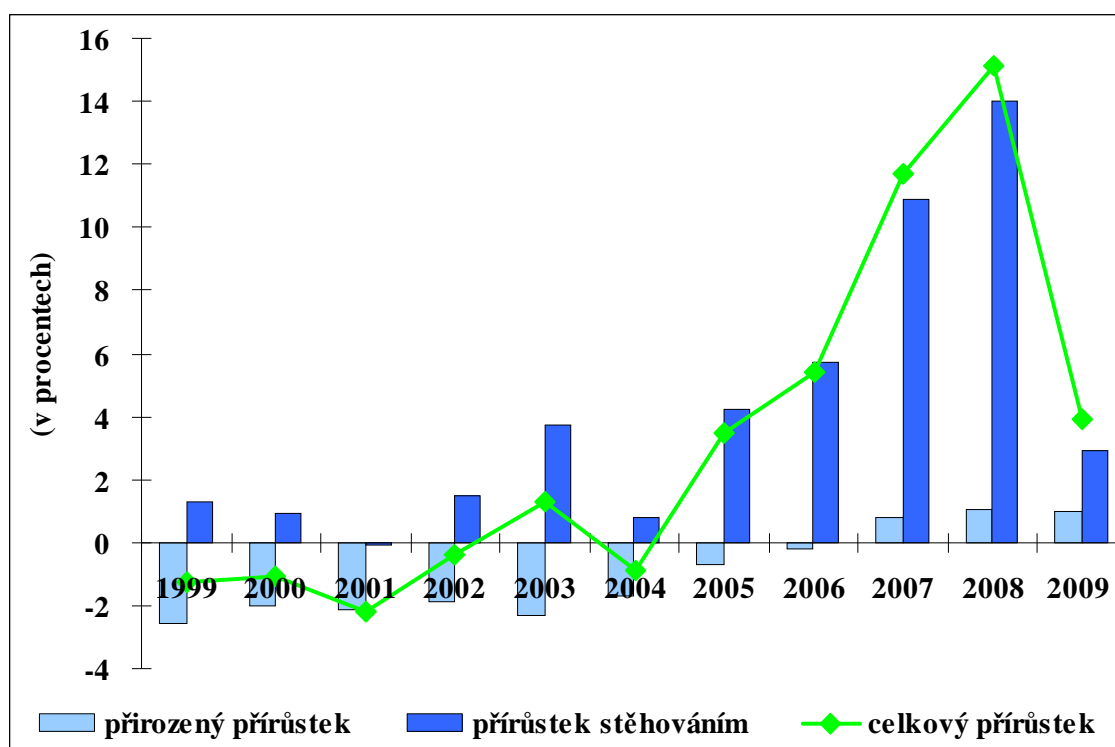
Další významní zaměstnavatelé v kraji jsou: Lasselsberger ČR a. s. - keramický průmysl, Psychiatrická léčebna v Dobřanech - ústav zdravotní péče, Západočeské konzumní družstvo Sušice - prodej potravinářského a drogistického zboží, velkoobchod, doprava, Rodenstock ČR s. r. o. - výroba brýlových čoček, Okula Nýrsko a. s. - brýlové obruby, Haas Fertigung spol. s r. o. - truhlářství, tesařství.

4.2.1 Vývoj počtu obyvatel

V roce 1999 bylo v Plzeňském kraji 556 772 obyvatel. Do roku 2004 byl vývoj obyvatelstva kolísavý. Od roku 2004 je trend stále rostoucí. Na konci roku 2008 bylo v Plzni 566 772 obyvatel a v roce 2009 stoupl počet obyvatel na 571 863.

Z grafu č. 8 lze vidět, že přírůstek obyvatelstva stěhováním neustále roste. Nejvyššího celkového přírůstku stěhováním bylo dosaženo v roce 2008. V roce 2009 se do kraje přistěhovalo 6 484 obyvatel. Z toho bylo 2 130 cizinců. Nejvíce se přistěhovalo cizinců z Vietnamu, Ukrajiny a Slovenska. Naopak z kraje se vystěhovalo 4 801 obyvatel. Stěhovali se do jiných částí České republiky nebo do ciziny. Do ciziny odcestovalo 1 068 občanů. Okres Tachov jako jediný vykázal v Plzeňském kraji pokles počtu obyvatel o 169 osob. Důvodem může být vysoká míra nezaměstnanosti a nedostatek pracovních příležitostí.

Graf č. 8: Struktura přírůstků obyvatelstva na 1 000 obyvatel (stav k 31. 12.)

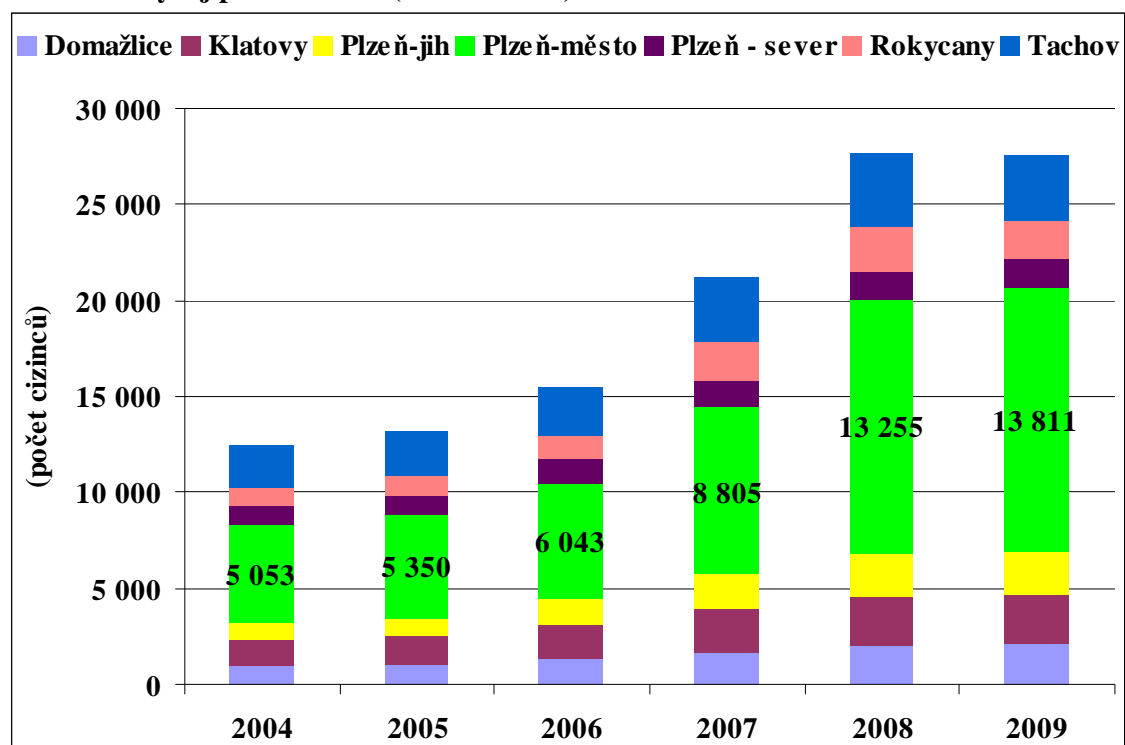
Zdroj: Český statistický úřad ČR, vlastní zpracování

V počtu živě narozených dětí na 1 000 obyvatel středního stavu byl Plzeňský kraj v roce 2008 nepatrně za celorepublikovým průměrem. Relativně nejvíce dětí se narodilo v okrese Plzeň-město a Tachov.

4.2.2 Vývoj počtu cizinců

V roce 2004 bylo v Plzeňském kraji 5% cizinců z celkového počtu cizinců v ČR. S tímto podílem se Plzeňský kraj umístil v porovnání s ostatními kraji na sedmém místě. V roce 2009 stoupl podíl cizinců v Plzeňském kraji na 6,4%. Tímto podílem se vyšplhal mezi kraji na pátou pozici v zastoupení cizinců.

Graf č. 9: Vývoj počtu cizinců (stav k 31. 12.)

Zdroj: Ředitelství služby cizinecké policie Ministerstva vnitra

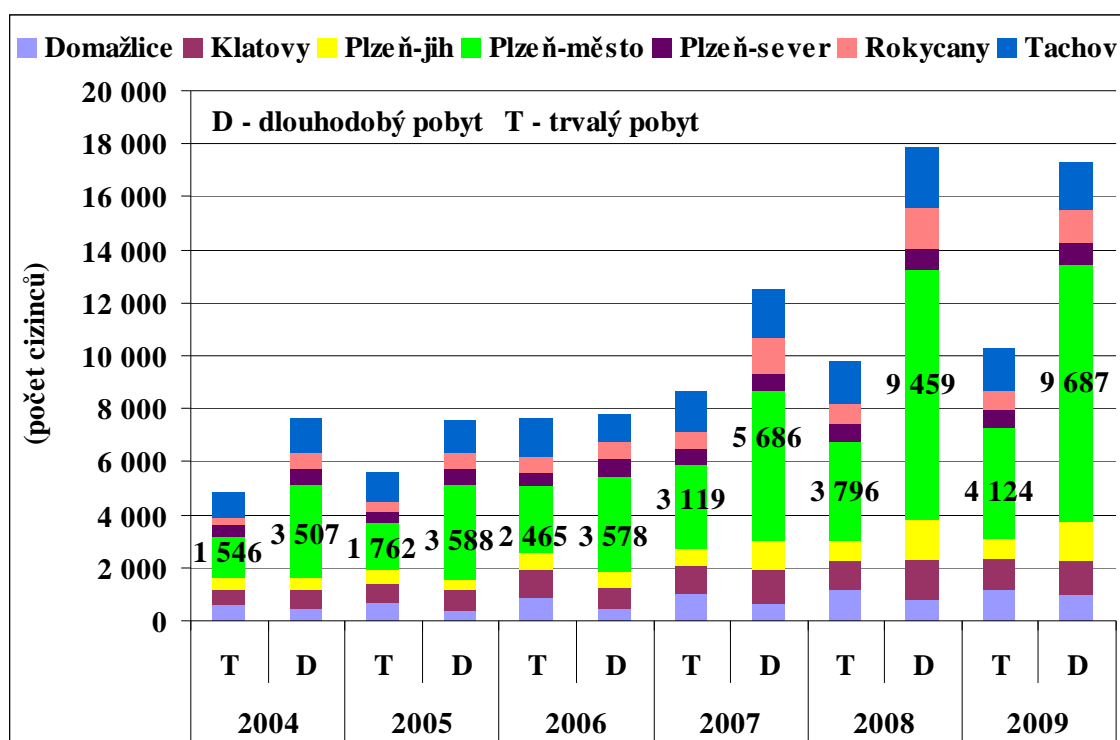
V roce 2004 bylo v Plzeňském kraji 12 506 cizinců, z toho 40% cizinců působilo v okrese Plzeň-město a 18% cizinců bylo v okrese Tachov. Nejméně cizinců bylo v okrese Rokycany s podílem 7%. V dalších letech lze pozorovat postupný nárůst cizinců. Nejvyšší nárůst cizinců byl mezi roky 2006 - 2007 o 37%.

V roce 2008 bylo v Plzeňském kraji 27 656 cizinců. Nejvíce cizinců bylo v okrese Plzeň-město s podílem 48% a v okrese Tachov pobývalo 14% cizinců. Nejméně cizinců bylo v okrese Plzeň-sever s podílem 5,3%. V roce 2009 se počet cizinců snížil na 27 580, tj. pokles o 76 cizinců. Z toho podíl cizinců pobývajících v okrese Plzeň-město se zvýšil na 50%.

4.2.3 Vývoj počtu cizinců dle pobytu

Celkový trend dlouhodobých a trvalých pobytů v Plzeňském kraji je stále rostoucí. Cizinců žádající o trvalý pobyt neustále roste. Například rostoucí trend můžeme vidět na okrese Plzeň-město, kde k 31. 12. 2004 o trvalý pobyt požádalo 1 546 cizinců. K 31. 12. 2009 byl počet cizinců, kteří měli trvalý pobyt 4 124 osob. Dalším okresem, kde je nejvíce cizinců trvale bydlících, je okres Tachov. V roce 2004 byl počet trvale bydlících cizinců 953 a za šest let stoupl počet trvale bydlících cizinců v Tachově o 651 osob. V ostatních okresech je trend rostoucí. O trvalé pobyty žádají především Vietnamci, Slováci atd.

Graf č. 10: Vývoj počtu cizinců dle pobytu (stav k 31. 12.)

Zdroj: Ředitelství služby cizinecké policie Ministerstva vnitra, vlastní zpracování

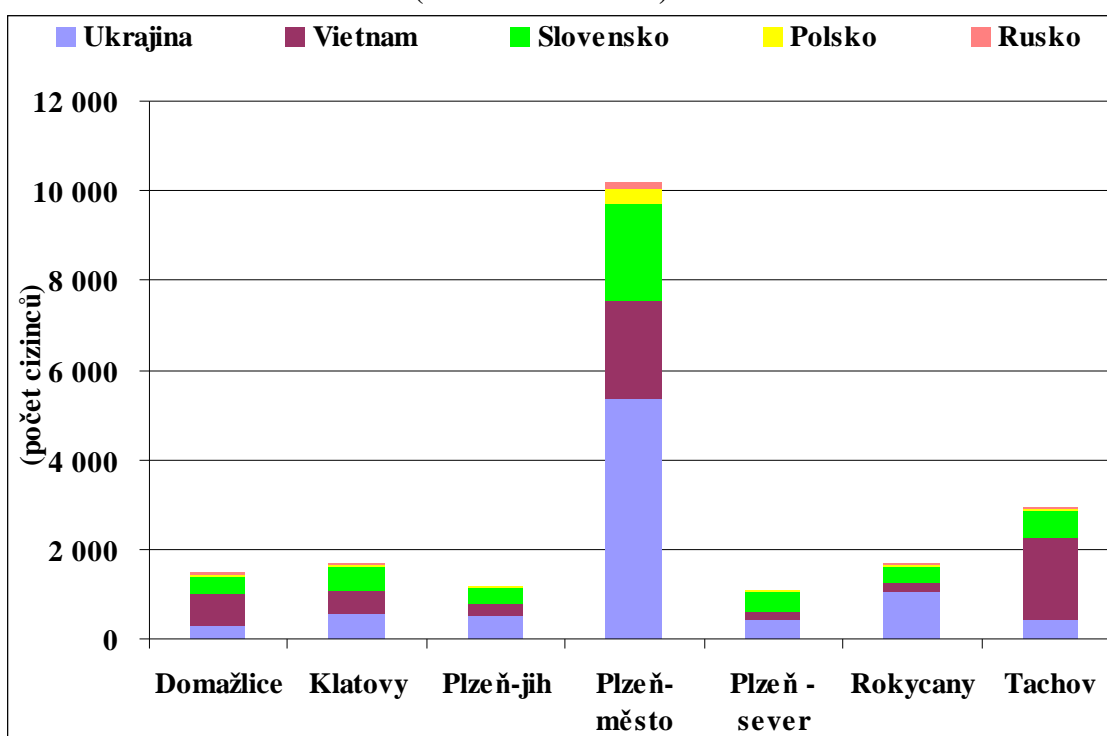
V roce 2009 oproti roku 2004 stouply dlouhodobé pobyty v okres Plzeň-město 2,7x. V Tachově vzrostly za stejné období dlouhodobé pobyty 0,7x. V roce 2009 oproti roku 2008 můžeme sledovat pokles dlouhodobých pobytů o 560.

4.2.4 Cizinci dle občanství

V letech 2005-2008 bylo v kraji nejčastější zastoupení občanů z Ukrajiny, na druhém místě z Vietnamu a na třetím místě ze Slovenska. Další dvě pozice, tj. čtvrtá a pátá se neustále mění. V roce 2005 to bylo Německo, Moldavsko, v roce 2006 Německo, Rumunsko, v roce 2007 Německo, Moldavsko, v roce 2008 Polsko, Rusko.

K 31. 12. 2008 bylo v Plzeňském kraji 27 636 cizinců. Z celkového počtu byli občané z Ukrajiny 8 701 osob (31%), z Vietnamu 5 828 osob (21%), ze Slovenska 4 842 osob (17%), z Polska 572 osob (20%), z Ruska 300 osob (11%).

Graf č. 11: Cizinci dle občanství (stav k 31. 12. 2008)

Zdroj: Ředitelství služby cizinecké policie Ministerstva vnitra, vlastní zpracování

V Plzni-město je nejvíce cizinců. Kdybychom se zaměřili na jednotlivá občanství, kde mají největší zastoupení, tak na prvním místě je to vždycky Plzeň-město. Pokud se zaměříme na druhé místo podle největšího počtu zastoupení podle občanství, tak největší počet Ukrajinců dále bylo v Rokycanech s počtem 1 026 osob, dále cizinci z Vietnamu, Slovenska a Ruska jsou nejvíce početní v okrese Tachov. Poslední cizinci z Polska jsou nejvíce početní v okrese Plzeň-Sever.

4.2.5 Demografický vývoj cizinců a obyvatelstva

Průměrný věk v roce 2008 byl v České republice 40,5 let. Průměrný věk v Plzeňském kraji byl vyšší 40,8 let (v předchozím roce 40,7 let). Proto je Plzeňský kraj charakteristický starším obyvatelstvem. V okrese Plzeň-město byl dokonce 41,8 let, v okrese Tachov jen 38,7 let. V Tachově průměrný věk obyvatelstva snižuje vyšší porodnost a počet usazených cizinců s nízkým průměrným věkem.

Tabulka č. 6: Vývoj věkové struktury cizinců a obyvatelstva kraje

Rok	Cizinci			Občané kraje		
	Věkové kategorie (v letech)					
	0 - 14	15 - 64	65 +	0 - 14	15 - 64	65 +
2001	881	8 689	215	84 914	385 792	78 894
2002	1 114	9 463	249	83 516	386 831	79 027
2003	1 434	10 987	266	81 848	388 931	79 334
2004	1 408	10 908	251	80 199	389 337	80 082
2005	1 457	11 497	291	79 032	391 166	81 330
2006	1 533	13 598	341	78 308	393 643	82 586
2007	1 747	18 838	463	78 533	398 284	84 257
2008	x	x	x	78 805	404 068	86 754

(s délkou pobytu nad 1 rok)

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, Ministerstvo vnitra ČR, vlastní zpracování

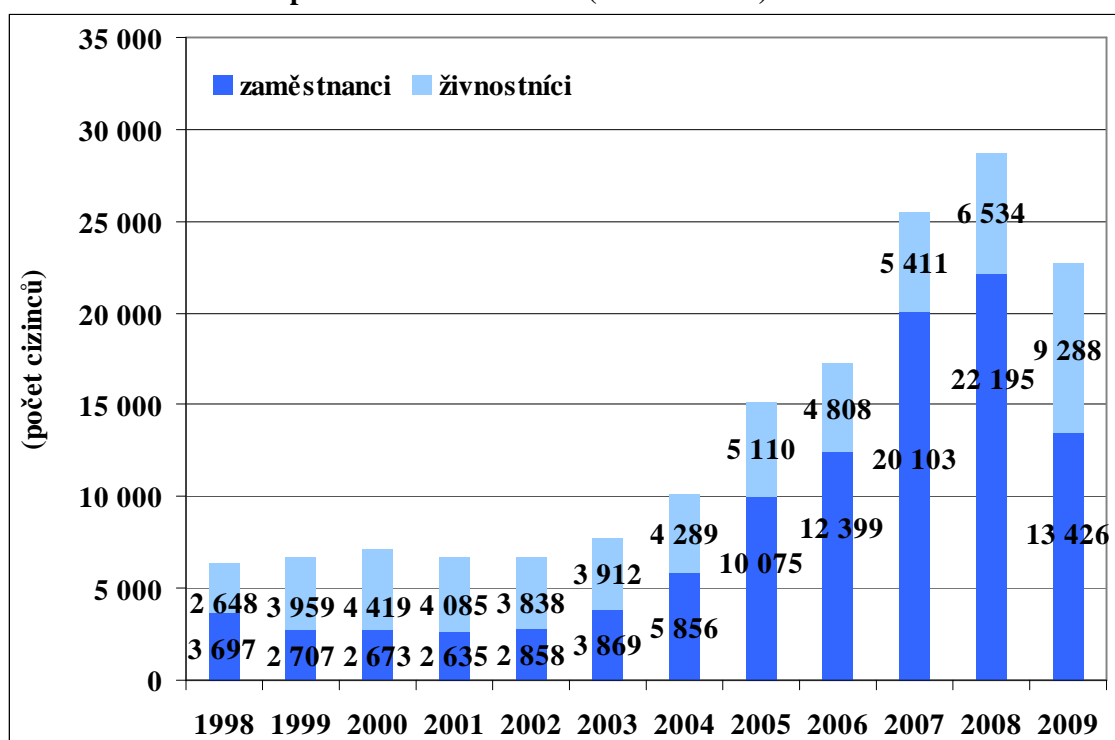
V tabulce č. 6 je vidět, že dětí ve věku 0-14 let do roku 2006 klesal, od roku 2007 můžeme sledovat pozitivní rostoucí trend. Na daný trend má vliv i vyšší porodnost cizinek. V produktivním věku 15-64 let můžeme pozorovat pozitivní rostoucí trend. Do poproduktivního věku od 65 let a více se eviduje stále více lidí. Obyvatelstvo Plzeňského kraje stárne rychleji, než se rodí nová populace.

Při sledování vývoje cizinců v Plzeňském kraji je možno pozorovat, že ve všech věkových kategoriích je stále rostoucí trend kromě roku 2004, ve kterém ve všech věkových kategoriích počet klesl. Vyšší počet usazujících cizinců v Plzeňském kraji může mít pozitivní vliv na snižování průměrného věku v kraji.

4.2.6 Vývoj zaměstnanosti cizinců

V letech 1999-2002 byl počet vydaných živnostenských oprávnění vyšší než počet vydaných povolení k zaměstnání. V roce 2003 byl počet evidovaných cizinců na úřadech práce skoro vyrovnaný jako počet vydaných živnostenských oprávnění. Od roku 2004 je počet zaměstnaných cizinců v postavení zaměstnanců vyšší jak počet cizinců podnikajících.

Graf č. 12: Cizinci dle postavení v zaměstnání (stav k 31. 12.)

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, vlastní zpracování

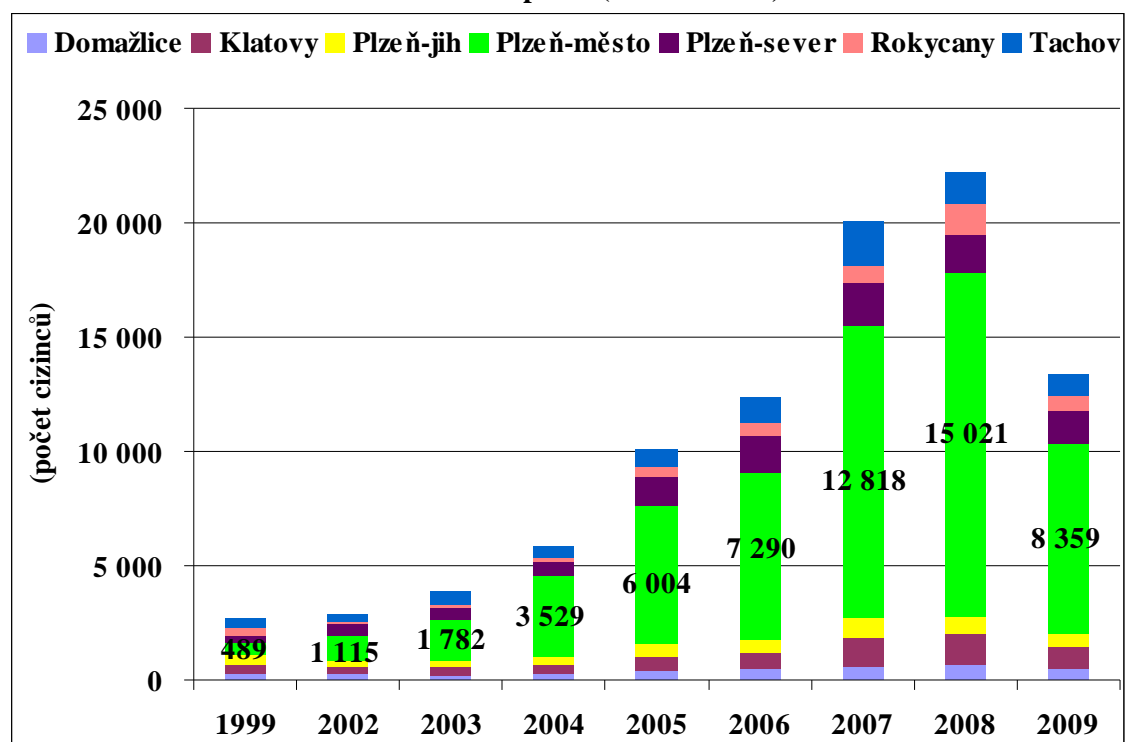
K 31. 12. 2008 byla zaměstnanost ve výši 28 729 cizinců. Z toho 22 195 (77%) byli cizinci v postavení zaměstnanců a zbylých 6 534 (23%) cizinců podnikalo na základě živnostenského oprávnění.

O rok později byla zaměstnanost ve výši 22 714 cizinců. Došlo ke snížení zaměstnanosti cizinců o 21%. Cizinců v postavení zaměstnanců ubylo o 8 769, tj. o 30%. Naopak došlo ke zvýšení počtu podnikajících cizinců o 2 754, tj. o 42%. Tím došlo ke změně struktury zaměstnanosti. Podnikajících cizinců bylo 41% a zbylých 59% bylo zaměstnaných cizinců.

4.2.7 Vývoj zaměstnanosti cizinců v pozici zaměstnanců

Od roku 1999 se počet cizinců v postavení zaměstnanců v Plzeňském kraji do roku 2008 osmkrát zvětšil. Nejpočetnější zastoupení cizinců v postavení zaměstnanců je v okrese Plzeň-město, kde se počet cizinců třicetkrát zvětšil. V roce 1999 byl počet pracujících cizinců v okrese Plzeň-město 489. Vývojem času jejich počet narůstal. V roce 2008 bylo v okrese Plzeň-město evidováno 15 021 zaměstnanců. Nejmenší zastoupení cizinců v postavení zaměstnanců v letech 1999-2005 bylo v okrese Rokycany, od roku 2005 je nejméně cizinců v postavení zaměstnanců v okrese Domažlice. V roce 2008 pracovalo v Domažlicích 650 cizinců.

Graf č. 13: Cizinci evidovaní na úřadech práce (stav k 31. 12.)

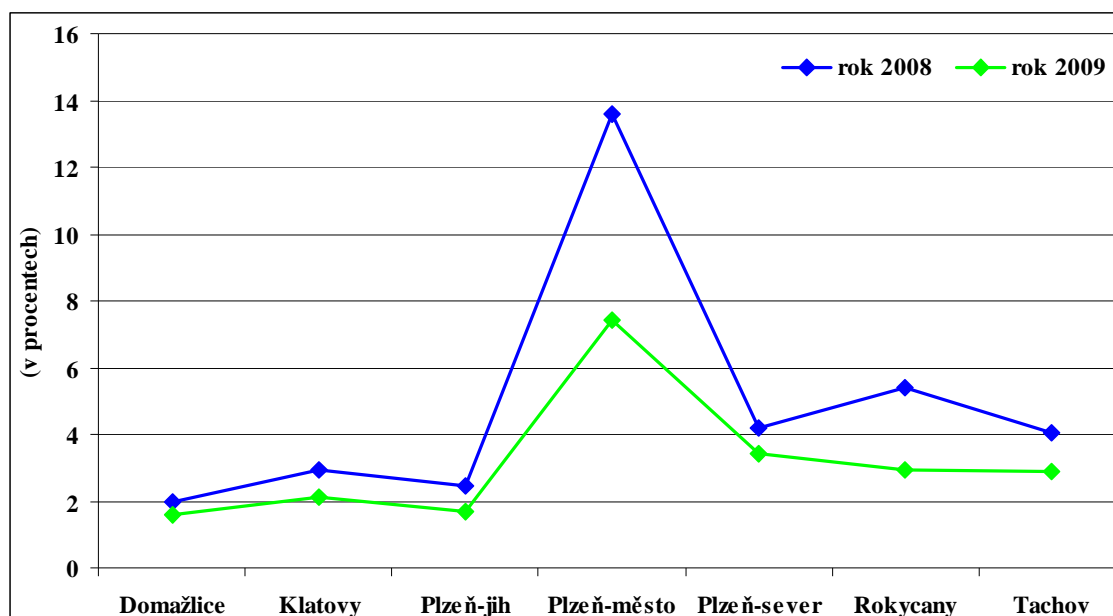
Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, vlastní zpracování

V roce 2009 došlo k poklesu zaměstnaných cizinců ve všech okresech Plzeňského kraje. V okrese Plzeň-město, kde působí nejvíc zaměstnaných cizinců, došlo k jejich úbytku o 6 662. Naopak nejméně zaměstnaných cizinců je v okrese Domažlice, kde došlo k poklesu zaměstnanců o 130. Od prosince 2009 počty zaměstnaných cizinců v jednotlivých okresech neustále klesají. V lednu roku 2010 došlo v okrese Plzeň-město opět k měsíčnímu poklesu o 273 zaměstnaných cizinců.

4.2.8 Zaměstnanecká aktivita cizinců

V roce 2008 následoval Plzeňský kraj po Praze druhý žebříček v podílu cizinců na pracovní síle. V Praze byl procentní podíl zaměstnaných cizinců na pracovní síle 12,46%, v Plzeňském kraji hodnota dosahovala 6,94%. Při srovnání okresů zaujímala Mladá Boleslav s hodnotou 15,02% první pozici a druhou pozici obsadil okres Plzeň-město s hodnotou 13,57%. V tomto roce byla ekonomická výkonnost cizinců v Plzeňském kraji velká.

Graf č. 14: Podíl cizinců na pracovní síle (stav k 31. 12.)

Zdroj: Úřad práce Plzeň-město, vlastní zpracování

V roce 2009 došlo k poklesu zaměstnaných cizinců v jednotlivých okresech Plzeňského kraje. Jak již bylo zmíněno, nejvyššímu úbytku cizinců došlo v okrese Plzeň-město o 6 662 cizinců. Dalšímu nejvyššímu úbytku došlo na okrese Rokycany o 603 cizinců. V tomto roce došlo opět k porovnání ekonomické výkonnosti cizinců v jednotlivých krajích. Plzeňský kraj se v porovnání s ostatními kraji propadl po Praze, Středočeském a Jihomoravském kraji na čtvrté místo. Procentní podíl cizinců na pracovní síle se snížil v Plzeňském kraji na 4,18%. V porovnání mezi okresy došlo k propadu okresu Plzeň-město s hodnotou 7,4% též na čtvrté místo po okresech Mladá Boleslav, Brno-město, Praha-východ.

4.2.9 Vývoj zaměstnaných cizinců ze zemí EU/EHP a Švýcarska a třetích zemí

Do listopadu 2008 byl rostoucí trend zaměstnávání cizinců. Od listopadu 2008, kdy Českou republiku zasáhla finanční krize, došlo i v Plzeňském kraji v průběhu roku 2009 ke znatelnému úbytku pracovníků ze zahraničí. Nejvíce propuštěných cizinců pocházelo ze třetích zemí.

Tabulka č. 7: Vývoj počtu zaměstnaných cizinců

Čtvrtletí	VI.08	IX.08	XII.08	III.09	VI.09	IX.09	XII.09
Celkem	25 032	24 279	22 195	18 502	16 198	14 729	13 426
Platná povolení k zaměstnání	8 662	10 230	10 459	7 557	5 207	3 730	2 466
Občané EU/EHP a Švýcarska	15 120	12 779	10 480	9 710	9 584	9 543	9 439
Cizinci nepotřebující povolení k zaměstnání	1 250	1 270	1 256	1 235	1 407	1 453	1 518

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, vlastní zpracování

Na úřadech práce v Plzeňském kraji bylo k 31. 12. 2008 evidováno 10 459 pracovních povolení pro cizince z třetích zemí. Z toho 72% povolení evidoval úřad práce okresu Plzeň-město. Zaměstnavatelé zaměstnávají cizince z důvodu nezájmu českých uchazečů o volné pracovní pozice, které nejsou pro ně přijatelné. Cizinci ze třetích zemí zaujímají tyto pracovní pozice: zedníci, manipulační a montážní dělníci, dělníci dřevozpracující a potravinářské výroby, krupičři, pomocníci a uklízeči. Největšího počtu, tj. 10 688 platných pracovních povolení bylo dosaženo v listopadu. Od listopadu začínají působit dopady ekonomické krize. Cizinci z třetích zemí jsou jako první propouštěni z podniků a firem. Jejich úbytek v roce 2009 je značný. K 31. 12. 2009 došlo k poklesu pracovních povolení o 7 993, tj. 76%.

Ze zemí EU/EHP a Švýcarska bylo k 31. 12. 2008 evidováno 10 480 pracovníků. Z toho téměř 67% pracovníků bylo evidováno na Úřadu práce v Plzni-město. Pracovníci z EU/EHP a Švýcarska obsazují zejména tyto pracovní pozice: montážní či manipulační dělníci, vedoucí a techničtí pracovníci firem se zahraniční účastí. Ženy pracují jako zdravotní sestry a pokladní v hypermarketech. K 31. 12. 2009 došlo k poklesu cizinců o 1 041, tj. 10%.

4.2.10 Cizinci evidovaní na úřadech práce

Tato část se zabývá zaměstnanými cizinci, kteří potřebují pro pracovní pozici pracovní povolení. V tabulce č. 8 je uvedeno prvních pět nejčetnějších občanství v kraji. Jak lze vidět, tak nejvíce zaměstnaných cizinců pocházejí z Ukrajiny, Vietnamu a Mongolska. V jednotlivých okresech dosahuje největšího zastoupení občanství Ukrajiny. Pouze okres Plzeň-město má nejvyšší zastoupení cizinců z Vietnamu.

Občanství Mongolska má nejvyšší zastoupení v okresech Plzeň-město, Rokycany. Občanství Moldavska má nejvyšší zastoupení v okresech Plzeň-město, Klatovy. Občané z Uzbekistánu jsou v okresech Plzeň-město, Plzeň-sever.

Tabulka č. 8: Nejčetnější občanství cizinců zaměstnanců ze třetích zemí

Občanství	2008		2009		Změna v% 2009/2008
	Celkem	Plzeň-město	Celkem	Plzeň-město	
Ukrajina	4 005	2 198	1 665	663	- 58,4%
Vietnam	3 405	2 973	48	2	- 98,6%
Mongolsko	1 714	1 469	93	36	- 94,7%
Moldavsko	678	420	293	109	- 56,8%
Uzbekistán	194	156	41	17	- 78,9%

Zdroj: Statistiky úřadů práce Plzeňského kraje, vlastní zpracování

V roce 2009 lze pozorovat v porovnání s minulým rokem pokles u všech 5 občanství o 50% a více. V Plzeňském kraji bylo nejvíce propuštěných zaměstnanců z Vietnamu a to o 98%, absolutně o 3 357 osob. Další v pořadí bylo občanství Mongolska. Občanů z Mongolska bylo propuštěno 94,7%, tj. 1 621 osob. Třetím v pořadí byli cizinci pocházející z Uzbekistánu.

Pokud dojde k zaměření pouze na okres Plzeň-město, tak nejvyšší úbytek byl cizinců z Vietnamu. Tento úbytek byl skoro stoprocentní. Opět další v pořadí bylo občanství ukrajinské a mongolské.

Ve všech okresech Plzeňského kraje je nejvyšší zastoupení občanů ze Slovenska. Všech pět občanství uvedených v tabulce mají nejvyšší zastoupení v okrese Plzeň-město. Druhá a třetí pozice jednotlivých občanství jsou Polsko, Rumunsko. Nejpočetnější zastoupení občanů ze Slovenska je v okrese Tachov, Plzeň-sever. Poláků je nejvíce v okrese Tachov, Rokycany. Bulharů je nejvíce v okrese Domažlice, Plzeň-Jih. Rumunů je nejvíce v okrese Klatovy, Rokycany. Poslední nejčetnější občanství Německo má nejvyšší zastoupení v okrese Tachov a Domažlice.

Tabulka č. 9: Nejčetnější občanství cizinců zaměstnanců ze zemí EU/EHP a Švýcarska

Občanství	2008		2009		Změna v% 2009/2008
	Celkem	Plzeň-město	Celkem	Plzeň-město	
Slovensko	7 579	5 160	6 839	4 856	- 9,8%
Polsko	1 223	913	938	721	- 23,3%
Rumunsko	603	341	596	351	- 1,2%
Bulharsko	572	366	493	358	- 13,8%
Německo	241	82	312	87	+ 29,5%

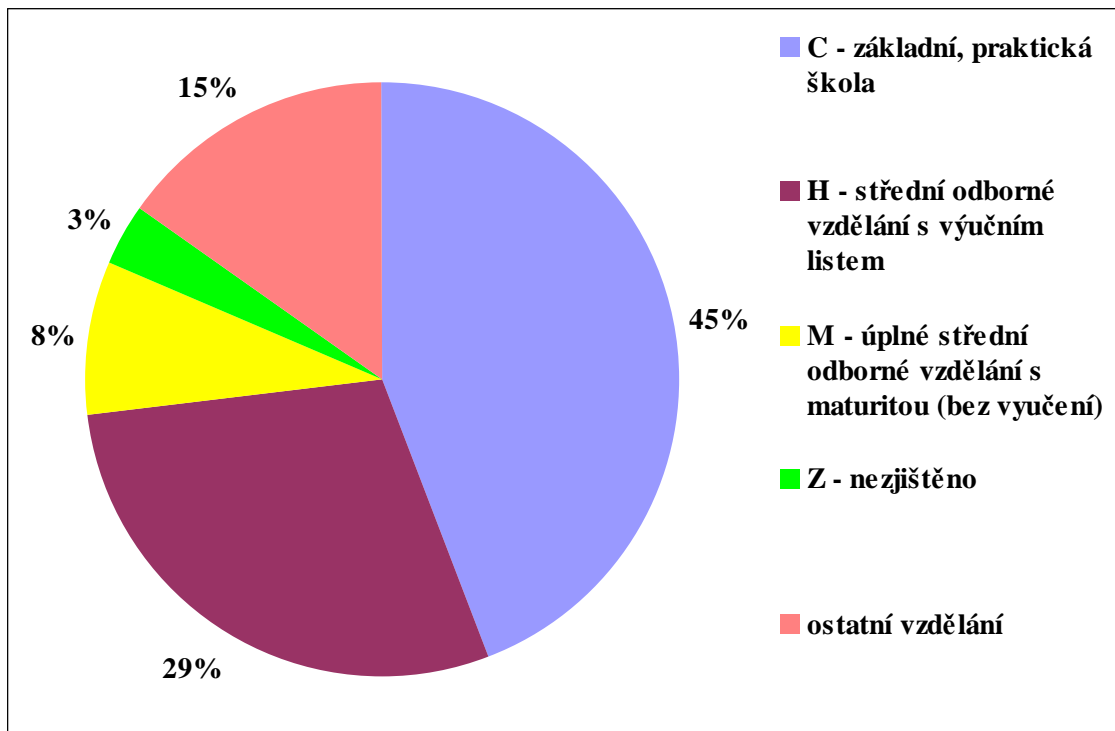
Zdroj: Statistiky úřadů práce Plzeňského kraje, vlastní zpracování

V roce 2009 v porovnání s rokem 2008 došlo k poklesu zaměstnaných cizinců z EU/EHP a Švýcarska. Tento pokles nebyl tak velký jako u cizinců z třetích zemí. Nejvyššího úbytku cizinců bylo ze zemí Polska, tj. o 23,3%. Dále pak ze zemí Bulharska, tj. o 13,8%. V okrese Plzeň-město bylo propuštěno 304 Slováků, 192 Poláků atd.

4.2.11 Nejvyšší dosažené vzdělání zaměstnaných cizinců

Pokud se zaměříme na dosažené vzdělání zaměstnaných cizinců, tak jejich vzdělání většinou odpovídá jejich pracovním pozicím. Podle klasifikace OKEČ, KZAM bylo zjištěno, že převažují nekvalifikované pracovní pozice cizinců, jak je vidět na grafu č. 15.

Graf č. 15: Vzdělání zaměstnaných cizinců (stav k 31. 12. 2008)

Zdroj: Statistiky úřadů práce Plzeňského kraje, vlastní zpracování

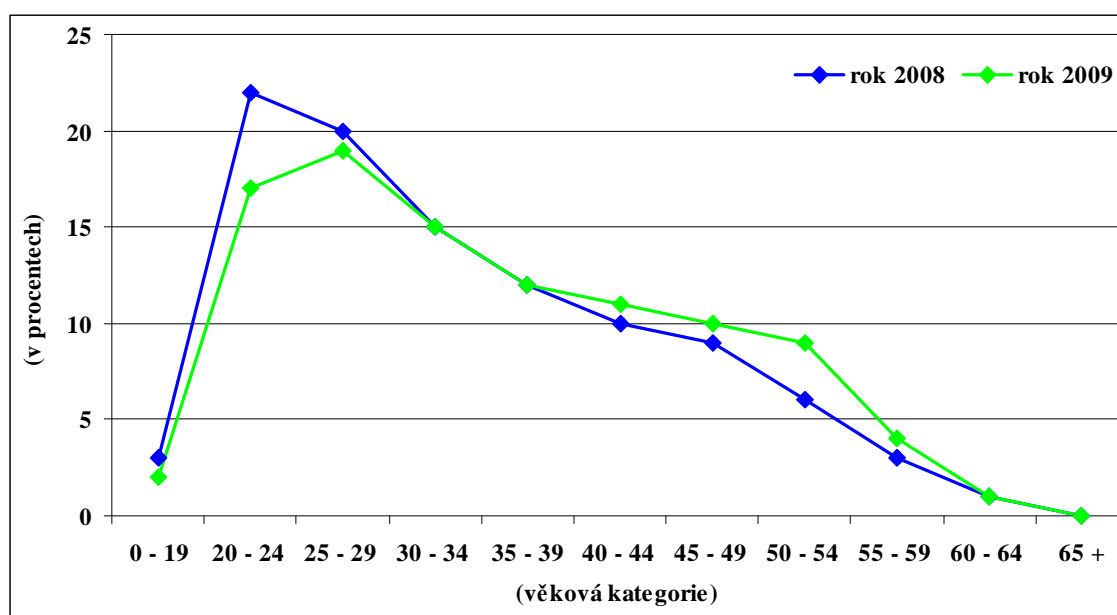
Ze všech cizinců má 45% základní školu. Druhou pozici obsazují cizinci se středním odborným vzděláním s výučním listem, tj. 29%. Cizinci, kteří mají úplné střední odborné vzdělání s maturitou, je jen 8%. V okrese Plzeň-město 657 cizinců nevedlo vzdělání. Snahou je přilákat do kraje více cizinců s vyšším vzděláním. Nejvzdělanějších cizinců, kteří dosáhli bakalářského, vysokoškolského a doktorandského vzdělání, je evidováno v okrese Plzeň-město a to 417 cizinců. Tuto hodnotu můžeme přisuzovat vyššímu přílivu zahraničních investorů v Plzni.

4.2.12 Věková struktura zaměstnaných cizinců

K 31. 12. 2008 bylo evidováno 22 195 zaměstnaných cizinců. Z toho ve věkové kategorii 20-24 let pracovalo 22% cizinců z celkového počtu zaměstnaných. Ve věku 25-29 let pracovalo 20% cizinců a na třetí příčce se umístila věková kategorie cizinců v letech 30-34 s hodnotou 15%.

Ke stejnému datu bylo evidováno 16 757 uchazečů o práci v Plzeňském kraji. Nejvíce uchazečů o práci bylo ve věkové kategorii 50-54 let (13,8%), ve věku 55-59 let (12,5%) a poslední významná kategorie 20-24 let (12,5%).

Graf č. 16: Věková struktura zaměstnaných cizinců (stav k 31. 12. 2008, 2009)

Zdroj: Statistiky úřadů práce Plzeňského kraje, vlastní zpracování

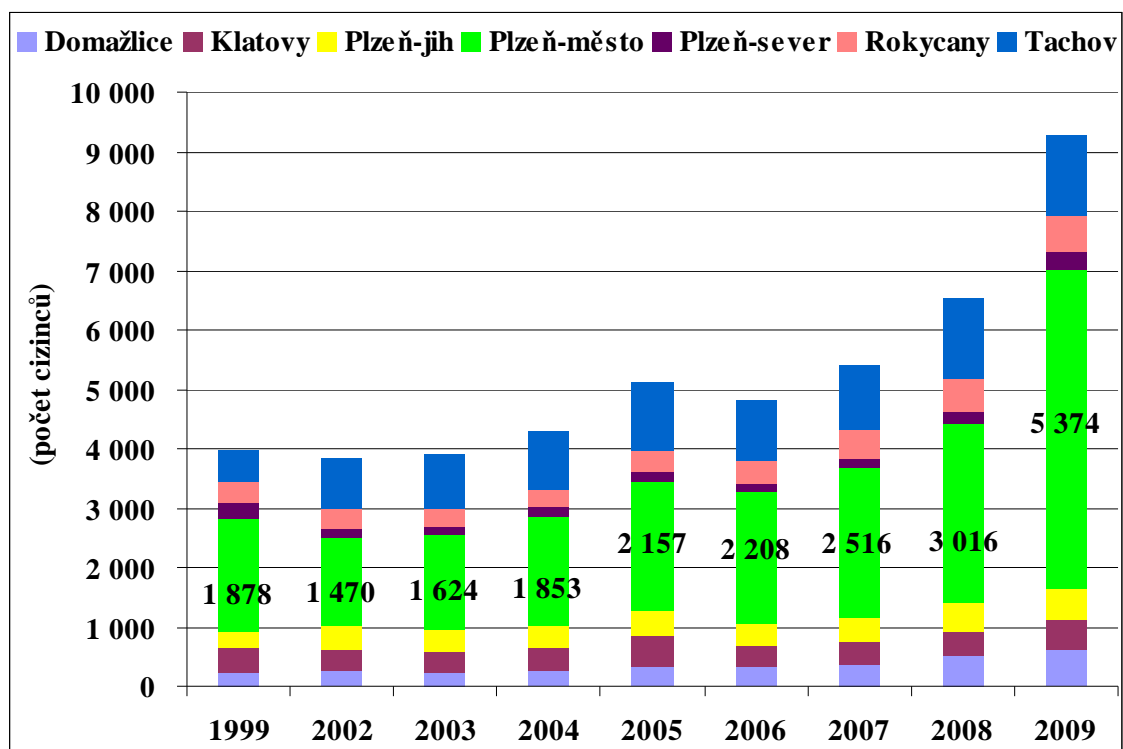
V průběhu roku 2009 docházelo k propouštění cizinců. K 31. 12. 2009 je evidováno 13 426 zaměstnaných cizinců. Ve všech věkových kategoriích došlo k úbytku zaměstnanců. U některých věkových kategorií došlo k většímu úbytku, který můžeme pozorovat ve věkové kategorii 20-24 let. Naopak ve věkové kategorii 50-54 let lze pozorovat nárůst. Největší zastoupení cizinců z celkového počtu zaměstnaných bylo ve věku 25-29 o hodnotě 2 613, tj. 19%, ve věku 20-24 let pracovalo 2 245 osob, tj. 17% cizinců a ve věku 30-34 let pracovalo 1 965 osob, tj. 15% cizinců.

4.2.13 Vývoj zaměstnanosti cizinců v pozici podnikatelů

Vývoj počtu cizinců vlastních živnostenských oprávnění je kolísavý. V roce 1999 vlastnilo v Plzeňském kraji živnostenských oprávnění 3 959 cizinců.

K 31. 12. 2008 podnikalo v Plzeňském kraji 6 534 cizinců. Z toho největší zastoupení podnikatelů bylo v Plzni-město a to s počtem živnostenských oprávnění 3 016 (46%). Dále bylo nejvíce podnikajících cizinců na okrese Tachov a to v absolutní hodnotě 1 356 (21%) podnikatelů.

Graf č. 17: Cizinci evidovaní na živnostenských úřadech (stav k 31. 12.)

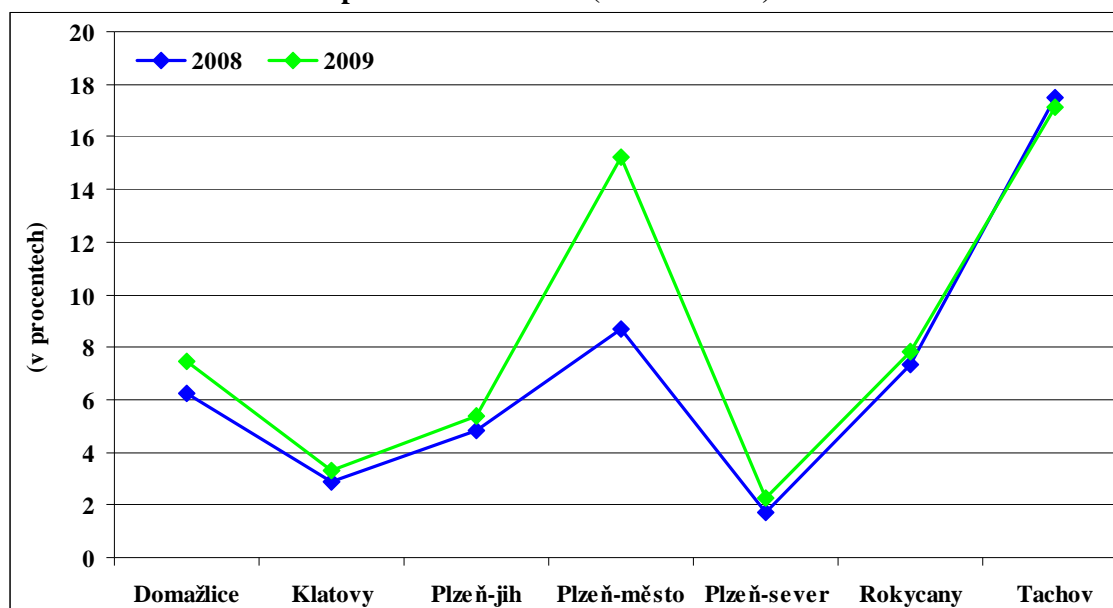
Zdroj: Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR, vlastní zpracování

Finanční krize na vývoj počtu živnostenských oprávnění působila pozitivně. Cizinci si svůj pobyt zlegalizovali vydáním živnostenského oprávnění. K 31. 12. 2009 se počet podnikajících cizinců zvýšil na 9 288, tj. o 42%.

4.2.14 Podnikatelská aktivita cizinců

V roce 2008 byl Plzeňský kraj na třetím místě v podílu podnikajících cizinců k počtu podnikajících občanů ČR. Na prvním místě s hodnotou podílu 12,82% se umístil kraj Karlovarský, druhé místo obsadilo hlavní město Praha s hodnotou 7,66% a třetí místo obsadil Plzeňský kraj s podílem 6,94%. Za jednotlivé okresy bylo nejvíce podnikajících cizinců v okrese Plzeň-město, tj. 3 016 podnikajících cizinců. V okrese Tachov podnikalo 1 356 cizinců.

Graf č. 18: Podíl cizinců v podnikatelské sféře (stav k 31. 12.)

Zdroj: Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR, vlastní zpracování

Plzeňský kraj v roce 2009 obsadil druhé místo v podílu podnikajících cizinců k podnikajícím občanům ČR. První místo si udržel Karlovarský kraj s podílem 11,96%. Druhé místo obsadil kraj Plzeňský s podílem 9,63%. Tato pozice byla získána kvůli zvýšenému nárůstu podnikajících cizinců v Plzeňském kraji o 2,69%. Třetí pozici zaujímal hlavní město Praha s podílem podnikajících cizinců 8,39%.

Na vysoký krajský průměr měl nejvyšší vliv okres Plzeň-město, kde se zvýšil počet podnikajících cizinců o 2 358 osob. Naopak v okrese Tachov, kde podniká také nejvíce cizinců, byl meziroční nárůst podnikajících cizinců pouze o 8 osob.

4.2.15 Cizinci evidovaní na živnostenských úřadech

K 31. 12. 2008 podnikalo 5 775 cizinců ze třetích zemí. Z toho 3 133 cizinců bylo národnosti vietnamské, 2 273 byli podnikatelé z Ukrajiny a 145 z Moldavska. Jak je možno z tabulky vidět, tak finanční krize způsobila, že počet živnostenských oprávnění vzrostl. Nejvíce žádajících cizinců o živnostenské oprávnění byli cizinci z Moldavska.

K 31. 12. 2009 vzrostl počet podnikajících cizinců ze třetích zemí na 8 457. Nejvíce žádali o živnostenské oprávnění cizinci z Moldavska, kde lze pozorovat nárůst až o 121%. Dále nejvíce cizinců z Ukrajiny žádali o živnostenské oprávnění, kde se zvýšil nárůst o 73%.

Tabulka č. 10: Nejčtenější občanství cizinců podnikatelů ze třetích zemí

Nejčtenější občanství	2008	2009	Změna v%
Vietnam	3 133	3 845	22,7
Ukrajina	2 273	3 933	73,0
Moldavsko	145	321	121,4
Bělorusko	29	46	58,6
Rusko	28	40	42,9

Zdroj: Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR, vlastní zpracování

K 31. 12. 2008 podnikalo v Plzeňském kraji 759 cizinců ze zemí Evropské unie. Ze Slovenska to bylo 390 cizinců, z Německa 213 cizinců a z Polska 31 cizinců.

K 31. 12. 2009 se počet podnikajících cizinců zvýšil na 831. Nejvíce podnikatelů přibylo z Rumunska o 48,3%. Dále přibylo o 20% podnikajících cizinců ze Spojeného království. Z Polska přibylo 12,9% podnikatelů.

Tabulka č. 11: Nejčtenější občanství cizinců podnikatelů ze zemí EU/EHP a Švýcarska

Nejčtenější občanství	2008	2009	Změna v%
Slovensko	390	421	7,9
Německo	213	220	3,3
Polsko	31	35	12,9
Rumunsko	29	43	48,3
Spojené království	20	24	20,0

Zdroj: Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR, vlastní zpracování

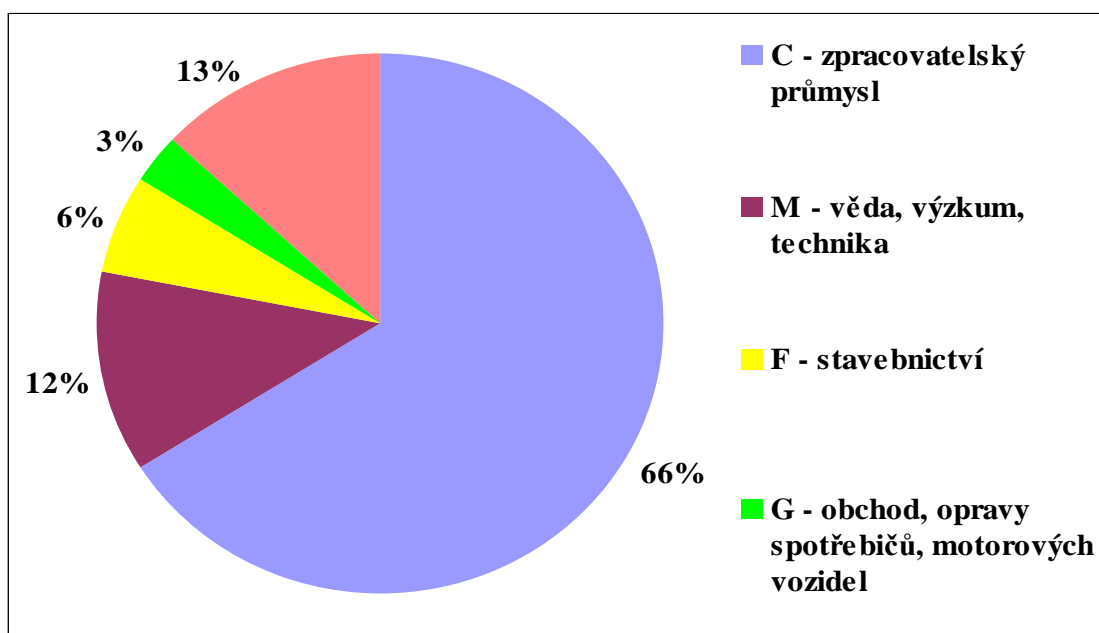
4.2.16 Zaměstnanost cizinců podle klasifikace OKEČ

Cizinci pracují ze 66% ve zpracovatelském průmyslu, dále 12% ve vědě, výzkumu a technice, 6% ve stavebnictví a 3% jsou zaměstnaní v odvětví obchod, opravy spotřebičů, motorových vozidel. Cizinci jsou početně zastoupeni skoro ve všech odvětvích za všechny okresy. V porovnání početního zastoupení cizinců v jednotlivých odvětvích za jednotlivé okresy je rozloženo stejnoměrně.

Výjimkou v charakteristice zaměstnání cizinců je okres Plzeň-město, který v porovnání s ostatními okresy kraje dosahuje nejvyššího zastoupení zaměstnaných cizinců v těchto odvětvích: 90% z odvětví vzdělání, 89% z odvětví informace, komunikace, věda, výzkum a technika.

Vynechá-li se ze žebříčku zastoupení cizinců v jednotlivých odvětvích, tak odvětví věda, výzkum a technika, ve kterém má nejvyšší zastoupení okres Plzeň-město, potom pořadí bez zkrácení na okrese Plzeň-město je: 1. místo-zpracovatelský průmysl, 2. místo-stavebnictví, 3. místo-obchod, opravy spotřebičů, motorových vozidel.

Graf č. 19: Podíl cizinců v odvětvích dle OKEČ (stav k 31. 12. 2008)

Zdroj: Statistiky úřadů práce Plzeňského kraje, vlastní zpracování

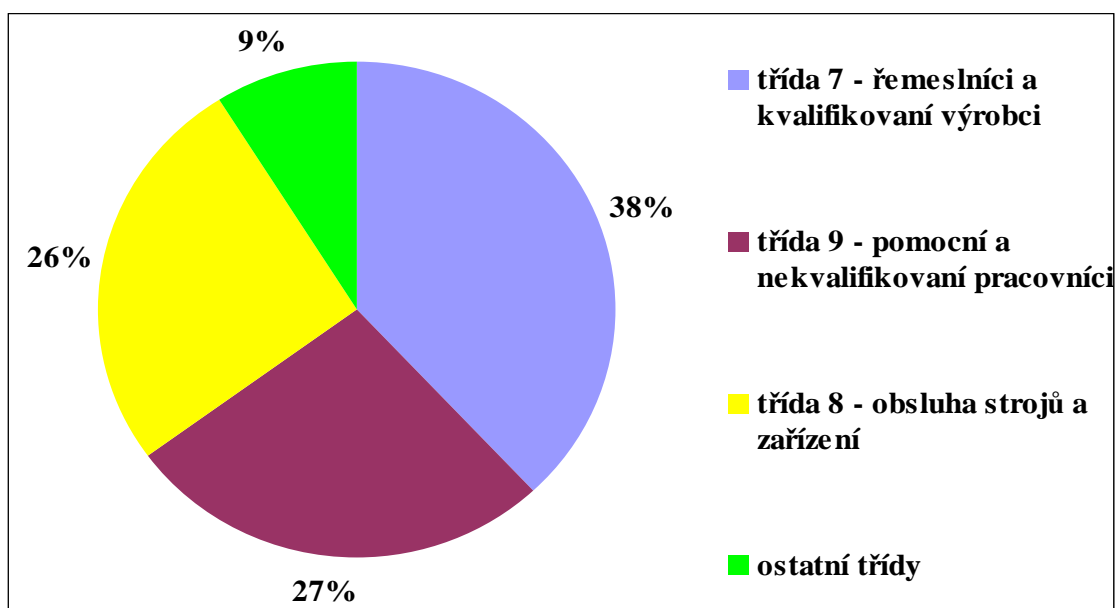
K 31. 12. 2009 poklesla meziročně zaměstnanost o 8 769 pracovních sil ze zahraničí. Podle klasifikace OKEČ bylo za odvětví zpracovatelský průmysl z Plzeňského kraje propuštěno 5 706 pracovníků. Za odvětví věda, výzkum a technika bylo propuštěno 1 956 zaměstnaných cizinců a v odvětví stavebnictví 419 cizinců.

4.2.17 Zaměstnanost cizinců podle klasifikace KZAM

Pokud zhodnotíme též zaměstnanost cizinců k 31. 12. 2008 druhou klasifikací, která se nazývá KZAM, tj. klasifikace zaměstnanosti. Nejvyšší zaměstnanost cizinců je ve třídě 7-řemeslníci a kvalifikovaní výrobci-38%. Druhou pozici zaujímá třída 9-pomocní a nekvalifikovaní pracovníci-27%. Třetí pozici z 26% zaujímá třída 8-obsluha strojů a zařízení. Plzeň-město procentně ve srovnání s ostatními okresy obsazuje ze 75% třídu 2-vědečtí a odborní duševní pracovníci, dále ze 71% třídu 7-řemeslníci a kvalifikovaní výrobci a poslední významnou třídu zaujímá z 67% třídu 9-pomocní a nekvalifikovaní pracovníci.

Pořadí za Plzeňský kraj bez ovlivnění okresem Plzeň-město je: první pozice třída 9, druhá pozice třída 8 a třetí pozici třída 7.

Graf č. 20: Podíl cizinců v zaměstnáních dle KZAM (stav k 31. 12. 2008)

Zdroj: Statistiky úřadů práce Plzeňského kraje, vlastní zpracování

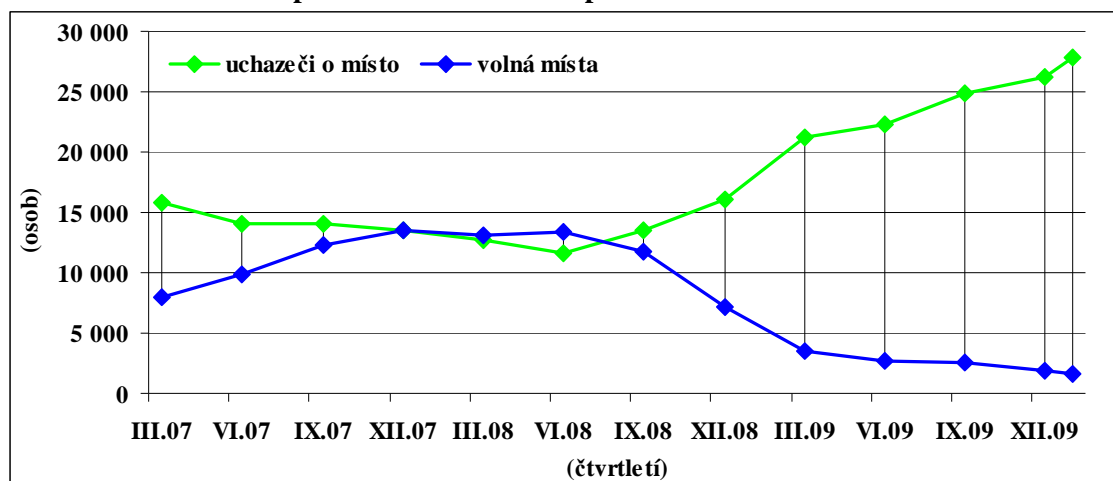
Pokud zhodnotíme, jak zasáhla finanční krize cizince podle klasifikace KZAM, tak k 31. 12. 2009 meziročně došlo ve třídě 7-řemeslníci a kvalifikovaní výrobci k úbytku zaměstnanců o 4 069, ve třídě 8-obsluha strojů a zařízení o 2 469, ve třídě 9 o 2 246, ve třídě 6 o 10 cizinců. Ostatní třídy mají pozitivní nárůst a to o 25 cizinců.

4.2.18 Finanční krize

K 30. 9. 2009 došlo vlivem ekonomické krize ke snížení výkonnosti ekonomiky. V České republice HDP kleslo meziročně o 4,1%. Vlivem snížení výkonnosti ekonomiky poklesla i zaměstnanost v absolutní hodnotě o 93,1 tis. Počet nezaměstnaných vzrostl absolutně o 163 tis.

V celé České republice docházelo k propouštění zaměstnanců a k likvidaci firem. Na okrese Plzeň-město propouštěli převážně brigádníky. V ostatních okresech byla situace horší. Docházelo k propouštění zaměstnanců a k likvidaci firem. Na Tachovsku společnost Alcoa Fujikura Czech s. r. o. (AEES Stříbro) přesunula výrobu autokabelů do Rumunska a propustila více jak 2 200 lidí. Stovky lidí přišly o práci ze zkrachovalé společnosti SVA Holýšov, propouštělo se i ve firmě Kdynium Kdyně.

Graf č. 21: Uchazeči o pracovní místa a volná pracovní místa

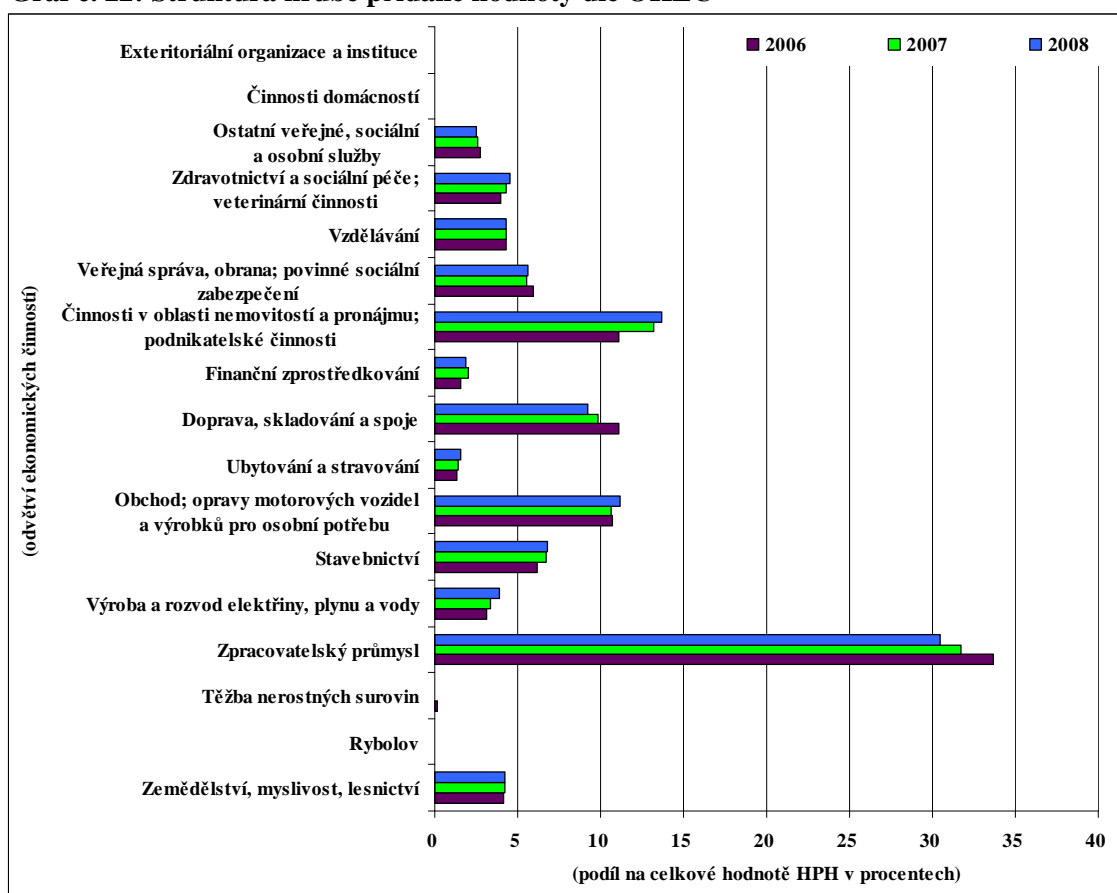
Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, vlastní zpracování

K 31. 12. 2009 je v Plzeňském kraji evidováno 26 212 uchazečů o pracovní místo. Z toho volných míst je 1 942. Meziročně vzrostl počet uchazečů o 10 125 osob a volných míst ubylo o 5 262. Došlo ke snížení počtu zaměstnaných a tím důvodem ke zvýšení nezaměstnanosti. Vznikl nedostatek pracovních pozic nejen pro české občany, ale i pro cizince. Cizinci, kteří zde pobývali z pracovních důvodů, ztratili oprávnění pro pobyt na území ČR. Část cizinců vycestovala na své náklady a někteří prostřednictvím podpory ze strany státu. Někteří cizinci se snažili zabránit vycestování. Svůj pobyt zlegalizovali získáním živnostenského oprávnění a někteří začali studovat. Cizinci, kteří neodcestovali nebo určitou cestou nezlegalizovali svůj pobyt, se ztratili do šedé ekonomiky.

4.2.19 Význam cizinců v kraji na ekonomiku

V roce 2008 se Plzeňský kraj podílel na tvorbě hrubého domácího produktu ČR v běžných cenách 4,9%. V přepočtu HDP na 1 obyvatele to činí 317 425 Kč. V porovnání s ostatními kraji se Plzeňský kraj umístil na čtvrtém místě. Stejně jako HDP roste i hrubá přidaná hodnota Plzeňského kraje. Na konci roku 2008 činila 161 782 mil. Kč. Meziroční nárůst hrubé přidané hodnoty byl 4 073 mil Kč. Z toho nejvyšší podíl na této částce měl zpracovatelský průmysl. Tento podíl dosahoval 30,5%.

Graf č. 22: Struktura hrubé přidané hodnoty dle OKEČ

Zdroj: Český statistický úřad Plzeň, vlastní zpracování

V roce 2008 bylo v Plzeňském kraji zaměstnáno 280 000 osob v jednotlivých odvětvích národního hospodářství. Z toho 93 900 osob pracovalo ve zpracovatelském průmyslu. Cizinců pracovalo ve zpracovatelském průmyslu 14 644. Podíl cizinců na zpracovatelském průmyslu činil 15,6%.

Z uvedeného grafu je zřejmé, že zpracovatelský průmysl je významný pro daný region a pokud 66% cizinců pracuje v této oblasti je evidentní, že vliv je tam značný.

5. Závěr

Hlavním cílem diplomové práce bylo zmapovat vývoj počtu cizinců na trhu práce ve vybraném regionu a zhodnotit jejich vliv na ekonomickou výkonnost regionu.

Hlavní cíl se dělí na dílčí cíle, kterými bylo zhodnotit vývoj cizinců v České republice a následně v Plzeňském kraji. V Plzeňském kraji jsou cizinci charakterizováni z hlediska vývoje počtu cizinců, druhu pobytu a občanství. Dále je popsána ekonomická aktivita zaměstnaných a podnikajících cizinců. Na závěr je zhodnocen význam cizinců pro ekonomiku v Plzeňském kraji.

Cizinci pobývající v České republice mají stále rostoucí význam. Jejich počet se neustále zvyšuje. Narůstá podíl cizinců jak v pozici zaměstnanců, tak i v pozici podnikatelů. Stále více cizinců žádá na našem území o trvalý pobyt.

Na růstu obyvatelstva má stále více vliv zahraniční migrace. Saldo přistěhovalých a vystěhovalých je kladné a rostoucí. V roce 2008 se počet obyvatel zvýšil o 86,4 tis. Podíl zahraniční migrace činil 83%, tj. 71,8 tis. obyvatel. V roce 2008 se v ČR narodilo 119 570 dětí, z toho bylo 2 666 dětmi cizinců.

Se zvyšováním počtu cizinců na území ČR se samozřejmě zvyšuje počet dlouhodobých a trvalých pobytů. V roce 2009 oproti roku 2003 došlo k navýšení trvalých pobytů 2,2x na 252 144 a dlouhodobých pobytů 1,6x na 181 161.

Ekonomická aktivita cizinců se neustále zvyšuje, roste počet cizinců v postavení zaměstnanců i živnostníků. V roce 1998 byla zaměstnanost cizinců 155 448 osob. Do roku 2008 došlo k navýšení zaměstnanosti na 325 709 osob. Vlivem finanční krize poklesla celková zaměstnanost cizinců k 31. 12. 2009 o 43 247 osob.

Nejčastějším cizincem z prostoru EU/EHP a Švýcarska se na území ČR v postavení zaměstnance nacházeli za rok 2009 občané Slovenska, Polska, Bulharska. Ze třetích zemí to byli občané Ukrajiny, Vietnamu a Mongolska. V postavení živnostníka to byli ze zemí EU/EHP a Švýcarska občané Slovenska, Polska a Německa. Ze třetích zemí to byli občané Vietnamu, Ukrajiny a Moldavska. Vlivem ekonomické krize došlo k přesunu části zaměstnaných cizinců do podnikatelské sféry o 10 595 osob.

Od roku 2003 do roku 2008 šlo pozorovat stále vyšší nárůst počtu cizinců v ČR. Danému trendu se snažila přizpůsobit i migrační politika zavedením zelených karet. Uvedení do praxe však přišlo se značným zpožděním a jejich efekt nebyl příchodem finanční krize využit. V Plzeňském kraji nebyla vydána od jejich zavedení, tj. od 1. 1. 2009, žádná.

Podíl počtu cizinců pobývajících v Plzeňském kraji z celkového počtu cizinců v ČR neustále roste. V roce 2004 zaujímal Plzeňský kraj se svými 5% cizinců sedmé místo ze čtrnácti krajů. V roce 2009 se podíl vyšplhal na 6,4% a tím se kraj v porovnání s ostatními kraji umístil na pátém místě. V roce 2004 bylo v Plzeňském kraji 12 560 cizinců, z toho 40% cizinců působilo v okrese Plzeň-město. V roce 2009 bylo v kraji 27 580 cizinců, v okrese Plzeň-město bylo již 50% cizinců z kraje.

Dlouhodobé a trvalé pobyty mají neustále rostoucí trend. Především v okrese Plzeň-město, kde pobývá nejvíce cizinců lze vidět znatelný růst jak dlouhodobých, tak trvalých pobytů. V roce 2004 bylo trvalých pobytů v okrese Plzeň-město 1 546 a o pět let se počet zvýšil na 4 124 cizinců, dlouhodobých pobytů v roce 2004 bylo 3 507 a o pět let později bylo dlouhodobých pobytů 9 687.

V roce 2008 působilo v Plzeňském kraji 31% Ukrajinců, 21% Vietnamců a 17% Slováků. Tyto tři národnosti se drží stabilně na své pozici. Další dvě pozice se stále mění, nejčastěji mezi občany Ruska, Rumunska, Polska a Německa.

V České republice byl v roce 2008 průměrný věk 40,5 let, oproti tomu v Plzeňském kraji byl průměrný věk 40,8 let. Kraj je charakteristický starším obyvatelstvem. Zhodnotíme-li demografický vývoj Plzeňského kraje za několik posledních let, zjistíme, že kraj stárne rychleji, než se rodí nová generace.

V průběhu let 1998 až 2008 vzrostla zaměstnanost cizinců z 6 345 osob na 28 729, tj. nárůst 4,5x.

Od roku 1999 do roku 2008 se počet cizinců v postavení zaměstnanců v Plzeňském kraji osmkrát zvětšil. Nejpočetnější zastoupení cizinců v postavení zaměstnanců je v okrese Plzeň-město, kde se počet cizinců v tomto období třicetkrát zvětšil. V roce 2008 pracovalo v Plzeňském kraji v pozici zaměstnanců 22 195 cizinců. Z toho v okrese Plzeň-město pracovalo 67,7%. V roce 2009 meziročně poklesla zaměstnanost v kraji na 13 426 zaměstnaných cizinců. Z toho 8 359 pracovalo cizinců v okrese Plzeň-město.

Na základě podílu zaměstnaných cizinců na pracovní síle se Plzeňský kraj v porovnání s ostatními kraji umístil na druhé pozici s podílem 6,94%. V roce 2009 se Plzeňský kraj propadl v porovnání s ostatními kraji na čtvrté místo. Procentní podíl cizinců na pracovní síle poklesl na 4,18%.

V roce 2008 bylo vydáno 10 459 pracovních povolení, pracujících občanů ze zemí EU/EHP a Švýcarska bylo 10 480 a 1 256 cizinců, kteří nepotřebují pracovní povolení k zaměstnání. V průběhu roku 2009 došlo k postupnému poklesu zaměstnaných cizinců v důsledku ekonomické krize. Největší pokles byl u pracovníků ze třetích zemí, o 7 993 cizinců. Ze zemí EU/EHP a Švýcarska ubylo pouze 1 041 pracovníků.

K 31. 12. 2008 bylo nejčetnější občanství cizinců v postavení zaměstnanců ze třetích zemí: Ukrajina 4 005, Vietnam 3 405, Mongolsko 1 714. Ze zemí EU/EHP a Švýcarska bylo zaměstnáno nejvíce občanů ze Slovenska 7 579, Polska 1 223, Rumunska 603. Finanční krize způsobila, že k 31. 12. 2009 přišlo o práci 98,6% legálně pracujících Vietnamců, 94,7% Mongolů a 58,4% Ukrajinců. Ze zemí EU/EHP a Švýcarska bylo propuštěno jen 9,8% Slováků, 23,3% Poláků a 1,2% Rumunů.

V roce 2008 pracovalo ve věkové kategorii 20-24 let 22% cizinců, 25-29 let 20% cizinců a v letech 30-34 pracovalo 15% cizinců. Do konce roku 2009 ubylo nejvíce zaměstnanců ve věkové kategorii 20-24 let. V této kategorii poklesl podíl na 17%.

Ze všech pracujících cizinců má 44% základní školu, 29% má střední odbornou školu s výučním listem a cizinců, kteří mají maturitu je 8%. Nejvíce cizinců s vysokoškolským vzděláním působí v okrese Plzeň-město a to díky přítomnosti zahraničních investorů.

Cizinci ze třetích zemí zaujímají převážně tyto pracovní pozice: zedníci, manipulační a montážní dělníci, dělníci dřevozpracující a potravinářské výroby, pomocníci, uklízeči. Cizinci z EU/EHP a Švýcarska obsazují zejména tyto pracovní pozice: montážní, manipulační dělníci, vedoucí a techničtí pracovníci firem se zahraniční účastí. Ženy pracují jako zdravotní sestry, pokladní v hypermarketech atd.

Od roku 1999 do roku 2008 se počet podnikajících cizinců v Plzeňském kraji zvýšil 2,5x. Nejvíce podnikajících cizinců je v okrese Plzeň-město, zde se počet zvýšil 1,6x. V roce 2008 podnikalo v Plzeňském kraji 6 534 cizinců. Z toho v okrese Plzeň-město podnikalo 46% cizinců. V roce 2009 se počet vydaných živnostenských oprávnění zvýšil na 9 288. Z toho v okrese Plzeň-město podnikalo 5 374 cizinců.

V roce 2008 se umístil Plzeňský kraj v porovnání s ostatními kraji na třetím místě v podílu podnikajících cizinců k počtu podnikajících cizinců v ČR. Hodnota podílu byla 6,94%. V roce 2009 se podíl zvýšil na 9,63%. S tímto podílem se Plzeňský kraj vyšplhal na druhou pozici v porovnání s ostatními kraji.

K 31. 12. 2008 bylo nejčetnější občanství podnikajících cizinců ze třetích zemí: Vietnam 3 133, Ukrajina 2 273, Moldavsko 145. Ze zemí EU/EHP a Švýcarska podnikalo nejvíce občanů ze Slovenska 390, Německa 213 a Polsko 31. V důsledku ztráty zaměstnání a následného nelegálního pobytu došlo ke zvýšení zájmu o živnostenská oprávnění. Největší zájem o ně měli cizinci ze třetích zemí. V roce 2009 došlo k meziročnímu nárůstu o 2 682 živnostenských oprávnění. Znatelně nižší zájem byl ze strany osob pocházejících ze zemí EU/EHP a Švýcarska, jelikož jim při ztrátě zaměstnání nehrozí deportace.

Zhodnotíme-li zaměstnanost cizinců klasifikací OKEČ zjistíme, že nejen v Plzeňském kraji, ale i v ČR jsou cizinci nejvíce zaměstnáváni ve zpracovatelském průmyslu, stavebnictví a na ostatních nekvalifikovaných pracích. Budeme-li zaměstnanost hodnotit klasifikací KZAM, tak je nejvíce cizinců zaměstnáváno na pomocné a nekvalifikované práce, řemeslné a opravárenské práce a další významnou pozicí jsou služby strojů a zařízení.

V Plzeňském kraji má zpracovatelský průmysl největší podíl na tvorbě hrubé přidané hodnotě. Tento podíl dosahuje 30,5%. V tomto odvětví pracuje 66% cizinců působících v Plzeňském kraji, proto vliv cizinců v kraji je značný. Z uvedených údajů je zřejmé, že cizinci mají velký vliv nejen na trh práce ve sledované oblasti, ale též na ekonomiku regionu, kdy jich převážná část pracuje ve zpracovatelském průmyslu, který má největší význam z hlediska tvorby HDP.

6. Seznam zákonů, obrázků, grafů, tabulek a příloh

Přehled zákonů

Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti

Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání

Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Dělení víz.....	str.12
Tabulka č. 2: Kategorie cizinců tvořících celkovou zahraniční zaměstnanost v ČR.....	str.15
Tabulka č. 3: Počet živnostenských oprávnění (ŽO) cizinců.....	str.17
Tabulka č. 4: Cizinci evidovaní na úřadech práce.....	str.33
Tabulka č. 5: Cizinci evidovaní na živnostenských úřadech.....	str.34
Tabulka č. 6: Vývoj věkové struktury cizinců a obyvatelstva kraje.....	str.45
Tabulka č. 7: Vývoj počtu zaměstnaných cizinců.....	str.49
Tabulka č. 8: Nejčtenější občanství cizinců zaměstnanců ze třetích zemí.....	str.50
Tabulka č. 9: Nejčtenější občanství cizinců zaměstnanců z EU/EHP a Švýcarska...str.51	
Tabulka č. 10: Nejčtenější občanství cizinců podnikatelů ze třetích zemí.....	str.56
Tabulka č. 11: Nejčtenější občanství cizinců podnikatelů ze EU/EHP a Švýcarska..str.56	

Seznam obrázků

Obrázek č. 1: Nabídka práce.....	str.6
Obrázek č. 2: Křivka poptávky po práci.....	str.6
Obrázek č. 3: Rovnováha na trhu práce.....	str.8
Obrázek č. 4 : Právní vztahy při agenturním zaměstnávání.....	str.20
Obrázek č. 5: Migrace ukrajinských dělníků z Ukrajiny do ČR	str.24

Seznam grafů

Graf č. 1: Podíl obyvatel ve věkové kategorii 0-14, 65 a více let (stav k 31. 12.).....	str.27
Graf č. 2: Struktura přírůstků obyvatelstva na 1 000 obyvatel (stav k 31. 12.).....	str.29
Graf č. 3: Vývoj počtu cizinců dle pobytu (stav k 31. 12.).....	str.30
Graf č. 4: Nejčastější národnosti (stav k 31. 12. 2008).....	str.31
Graf č. 5: Cizinci dle postavení v zaměstnání (stav k 31. 12.).....	str.32
Graf č. 6: Podíl cizinců v jednotlivých odvětvích dle OKEČ (stav k 31. 12. 2008).....	str.35
Graf č. 7: Vývoj nelegální migrace (stav k 31. 12.).....	str.37
Graf č. 8: Struktura přírůstků obyvatelstva na 1 000 obyvatel (stav k 31. 12.).....	str.41
Graf č. 9: Vývoj počtu cizinců (stav k 31. 12.).....	str.42
Graf č. 10: Vývoj počtu cizinců dle pobytu (stav k 31. 12.).....	str.43
Graf č. 11: Cizinci dle občanství (stav k 31. 12. 2008).....	str.44
Graf č. 12: Cizinci dle postavení v zaměstnání (stav k 31. 12.).....	str.46
Graf č. 13: Cizinci evidovaní na úřadech práce (stav k 31. 12.).....	str.47
Graf č. 14: Podíl cizinců na pracovní síle (stav k 31. 12.).....	str.48
Graf č. 15: Vzdělání zaměstnaných cizinců (stav k 31. 12. 2008).....	str.52
Graf č. 16: Věková struktura zaměstnaných cizinců (stav k 31. 12. 2008, 2009).....	str.53
Graf č. 17: Cizinci evidovaní na živnostenských úřadech (stav k 31. 12.).....	str.54
Graf č. 18: Podíl cizinců v podnikatelské sféře (stav k 31. 12.).....	str.55
Graf č. 19: Podíl cizinců v odvětvích dle OKEČ (stav k 31. 12. 2008).....	str.57
Graf č. 20: Podíl cizinců v zaměstnáních dle KZAM (stav k 31. 12. 2008).....	str.58
Graf č. 21: Uchazeči o pracovní místa a volná pracovní místa.....	str.59
Graf č. 22: Struktura hrubé přidané hodnoty dle OKEČ.....	str.60

Přílohy

Příloha č. 1: Hlavní rozdíly mezi povolením k zaměstnání a zelenou kartou

7. Seznam použité literatury

Přehled publikací

Boušková, P., Kolmerová, V.: *Zaměstnávání cizinců a vysílání zaměstnanců a OSVČ do ciziny*, 2. aktualizované vydání, Olomouc: Anag, 2006, kap. 1, Zaměstnanost, s. 11-46, ISBN 80-7263-350-3.

Cihelková, E. a kol.: *Malý slovník světové ekonomiky*, 1. vydání, Praha: VŠE, 2000, 243 s., ISBN 80-245-0075-2

Epping, R. Ch.: *Průvodce globální ekonomikou*, 1. vydání, Praha: Portál, 2004, 237 s., ISBN 80-7178-825-2

Foltýn, J., Jeníček, V.: *Globální problémy a světová ekonomika*, 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2003, 269 s., ISBN 80-7179-795-2

Hindls, R. a kol.: *Ekonomický slovník*, 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2003, 519 s., ISBN 80-7179-819-3

Holman, R.: *Ekonomie*, 4. aktualizované vydání, Praha: C. H. Beck, 2005, 709 s., ISBN 80-7179-891-6

Horáková, M.: *Dlouhodobé trendy ve vývoji pracovních migrací v České republice*, Praha: VÚPSV, 2008, 114 s., ISBN 978-80-7416-020-2

Horáková, M.: *Mezinárodní migrace v ČR, Bulletin č. 22*, Praha: VÚPSV, 2009, 60 s., ISBN 978-80-7416-024-0

Hřebíková, I.: *Zaměstnávání cizinců a vysílání zaměstnanců a OSVČ do ciziny*, 2. aktualizované vydání, Olomouc: Anag, 2006, kap. 3, Povolování pobytu cizinců na území ČR, s. 77-112, ISBN 80-7263-350-3.

Jeníček, V.: *Globalizace světového hospodářství*, 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2002, 152 s., ISBN 80-7179-787-1

Jírová, H.: *Trh práce a politika zaměstnanosti*, 1. vydání, Praha: Vysoká škola ekonomická, 1999, 95 s., ISBN 80-7079-635-9

Jírová, H.: *Deformace na českém trhu práce*, Praha: Studie Národohospodářského ústavu Josefa Hlávky, 2002, 85 s.

Kunešová, H., Cihelková, E. a kol.: *Světová ekonomika nové jevy a perspektivy*, 2. doplněné a přepracované vydání, Praha: C. H. Beck, 2006, 319 s., ISBN 80-7179-455-4

Leitmanová, I.: *Trh práce EU a ČR: stav a vývoj*, České Budějovice: Datapartner, 1999, 168 s., ISBN 80-902696-0-5.

Liška, V.: *Makroekonomie*, 2. vydání, Praha: Professional Publishing, 2004, 628 s., ISBN 80-86419-54-1

Mach, M.: *Makroekonomie II. pro magisterské (inženýrské) studium 1. a 2. část*, 3. vydání, Praha: Melandrium, 2001, 367 s., ISBN 80-86175-18-9

Požizková, H.: *Analýza zahraniční zaměstnanosti v České republice, postavení cizinců na trhu práce a podmínky jejich ekonomické integrace*, Praha: VÚPSV, 2008, 76 s., ISBN 978-80-87007-83-9

Slaný, A. a kol.: *Makroekonomická analýza a hospodářská politika*, 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2003, 375 s., ISBN 80-7179-738-3

Steinichová, L.: *Zaměstnávání cizinců před vstupem ČR do EU*, 1. vydání, Praha: Pragoeduca, 2003, 143 s., ISBN 80-7310-011-8.

Vavrečková, J. a kol.: *Migrace odborníků do zahraničí a potřeba kvalifikovaných pracovních sil*, 1. vydání, Praha: VÚPSV, 2006, 87 s., ISBN 80-87007-00-X

Žák, M. a kol.: *Velká ekonomická encyklopedie*, 2. rozšířené vydání, Praha: Linde, 2002, 887 s., ISBN 80-7201-381-5

Přehled internetových zdrojů

[1] Autor ČTK: *Státy EU definitivně schválily takzvané modré karty*, České noviny, [online], 25. 5. 2009 [cit. 2009-9-14], Dostupný z WWW:
http://www.ceskenoviny.cz/tema/zpravy/staty-eu-definitivne-schvalily-takzvane-modre-karty/378808&id_seznam=823

[2] Autor ČTK: *Nelegálně pobývající cizinci se mohou vracet od 15. září domů*, České noviny [online], 27.7.2009 [cit. 2009-10-27], Dostupný z WWW:
http://www.ceskenoviny.cz/tema/zpravy/nelegalne-pobyvajici-cizinci-se-mohou-vracet-od-15-zari-domu/389975&id_seznam=823.

[3] Autor ČTK: *Někteří cizinci žádají o studijní víza, přitom dále v ČR pracují*, České noviny [online], 31.7.2009 [cit. 2009-9-31], Dostupný z WWW:
<http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/nekteri-cizinci-zadaji-o-studijni-viza-pritom-dale-v-cr-pracuji/390781>.

Čižinský, P.: *Analýza vzniku a působení zprostředkovatelských agentur*, Migrace.cz [online], 28.7.2009 [cit. 2009-10-23], Dostupný z WWW:
<http://www.migraceonline.cz/hledat/?conds%5B0%5D%5Bvalue%5D=Anal%FDza+vzniku+a+pusoben%ED+zprostredkovatelsk%FDch+agentur>

Demografické aspekty života cizinců, Český statistický úřad [online], [cit.25. 11. 2009], Dostupný z WWW: <http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/p/1414-08>

Druhy neoprávněného pobytu, Komunity.web2.cz [online], 31.01. 2008 [cit.25. 11. 2009], Dostupný z WWW: http://komunity.web2.cz/dp-nelegalni_pobyt/

Hofírek, O., Nekorjak, M.: *Neregulární práce imigrantů v České republice*, Migrace.cz [online], 2. 9. 2008 [cit.25. 11. 2009], Dostupný z WWW:
<http://www.migraceonline.cz/e-knihovna/?x=2115894>

Jelínková, M., Tošnerová, B.: *Přehled událostí v oblasti mezinárodní migrace ve střední a východní Evropě v roce 2008*, Migrace.cz [online], 17. 3. 2009 [cit. 2009-11-17], Dostupný z WWW: <http://www.migraceonline.cz/prehled/2008/#n2>

Moravec T., *Analýza stavu a vývoje trhu práce v Plzeňském kraji*, MPSV [online], [cit. 2010-04-16], Dostupný z WWW:

http://portal.mpsv.cz/sz/local/pm_info/stat/trh_prace_pk_2009_analyza.pdf

Nelegální migrace přes státní hranice ČR, Český statistický úřad [online], [cit. 25. 11. 2009], Dostupný z WWW: <http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/p/1414-08>

Podmínky vstupu a pobytu cizinců na území České republiky, Ministerstvo vnitra České republiky [online], [cit. 2009-11-21], Dostupný z WWW: <http://www.mvcr.cz/clanek/sluzby-pro-verejnost-informace-pro-cizince-podminky-vstupu-a-pobytu-cizincu-na-uzemi-ceske-republiky.aspx?q=Y2hudW09NA%3d%3d>

Povolení k zaměstnání nebo zelená karta?, Ministerstvo práce a sociálních věcí [online], [cit. 2009-11-17], Dostupný z WWW: http://portal.mpsv.cz/sz/zahr_zam/zelka/zam

Právní postavení občanů EU/EHP, Švýcarska a jejich rodinných příslušníků z hlediska zákona o zaměstnanosti, Ministerstvo práce a sociálních věcí [online], [cit. 25. 11. 2009], Dostupný z WWW: http://portal.mpsv.cz/sz/zahr_zam/zz_zamest_eu/zz_eu_prav_postaveni

Škubal, J., Bilinská, I.: *Směrnice o agenturních zaměstnancích*, BusinessInfo.cz [online], 1.5.2009 [cit. 2009-11-05], Dostupný z WWW: <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/pracovni-pravo/smernice-agenturnichzamestnancich/1000873/51628/>

Šubrt, B.: *Právní analýza institutu agenturního zaměstnávání v ČR*, Ministerstvo práce a sociálních věcí [online], 16.1.2008 [cit. 2009-10-23], Dostupný z WWW: http://portal.mpsv.cz/sz/zamest/zpr_prace/

Příloha č. 1: Hlavní rozdíly mezi povolením k zaměstnání a zelenou kartou

	Povolení k zaměstnání	Zelená karta
Rozlišení podle kvalifikace	Vydává se pouze jeden typ povolení bez ohledu na požadovanou kvalifikaci zaměstnance.	Rozlišuje tři typy dle požadované kvalifikace zaměstnance: typ A – pro pracovníky s vysokoškolským vzděláním a klíčový personál typ B – pro pracovníky minimálně vyučené typ C – ostatní pracovníci
Jak dlouho trvá vyřízení	Povolení k zaměstnání samotné ještě neopravňuje cizince k výkonu práce – musí si vyřídit povolení k pobytu za účelem zaměstnání.	Zelená karta je současně povolením k zaměstnání i povolením k pobytu. Zelená karta by měla být při splnění všech náležitostí vydána v kratším čase.
Zveřejnění volného místa	Nahlášení volného místa úřadu práce je obecná povinnost podle § 35 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti. Zaměstnavatel může úřad práce informovat, že má zájem přijmout cizince.	Nahlášení volného místa úřadu práce je obecná povinnost podle § 35 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti. Zaměstnavatel musí souhlasit se zveřejněním volného místa v centrální evidenci volných pracovních míst obsaditelných držiteli zelené karty (dále jen registr míst vhodných pro zelené karty). Souhlas lze udělit buď při nahlášení volného místa, nebo dodatečně.
Výběr zaměstnance	Před udělením povolení se vyžaduje předchozí vyjádření zaměstnavatele, že cizince zaměstná. Zaměstnavatel tedy již předem vždy ví, komu se povolení vydává.	Předchozí vyjádření zaměstnavatele se nevyžaduje. Cizincům se doporučuje, aby před podáním žádosti kontaktovali potenciálního zaměstnavatele, není to ale podmínka vydání zelené karty.
Délka povolení	Maximálně 2 roky. Povolení lze opakovaně prodloužit nejvýše o 2 roky.	typ A – 3 roky, lze opakovaně prodloužit nejvýše o 3 roky typ B – 2 roky, lze opakovaně prodloužit nejvýše o 3 roky typ C – 2 roky, nelze prodloužit

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR